

Cena 40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

100 let od vydání prvního knihovního zákona v Československu

12

2019

ročník 71

INFORMAČNÍ GRAMOTNOST

Význam knihoven pro informační gramotnost
Středoškoláci v Knihovně E. Petišky
Vysokoškolská knihovna a informační gramotnost

PRVNÍ KNIHOVNÍ ZÁKON – 100 LET

Jihočeský kraj

- Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích v zrcadle času
- Vliv zákona na knihovny a knihovnictví v Borovanech, Jarošově n. Nežárkou, Písku, Plané n. Lužnicí a ve Vyšším Brodě

Rozhovor s B. Lison, ředitelkou MĚK v Brémách a designovanou prezidentkou IFLA pro roky 2021–2023

Účast malé knihovny na velké konferenci
Oborová reflexe filmu *The Public* o bezdomovcích

Vysokoškolská knihovna a informační gramotnost: Závod s časem! s. 427–429

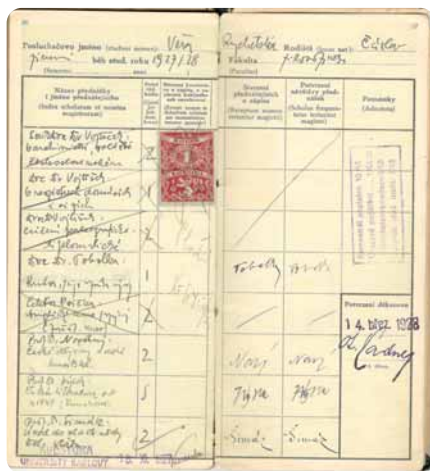
← Informační gramotnost je pro knihovnu v akademickém prostředí nezbytností ↑ Spolupráce univerzitní knihovny a oborových pracovišť je zejména pro podporu vědy klíčová

Foto: Klára Rösslerová

Z historie knihovnického vzdělávání s. 436–439

Index studentky Věry Rychetské z prvního ročníku knihovnických kurzů při FF UK ve školním roce 1927/28

Foto: archiv J. Kádnerová

Interiér nové MĚK Sezimovo Ústí ↓

Inspiroující účast malé knihovny na velké konferenci s. 432–433

Z průběhu Noci s Andersenem v roce 2019 v MĚK Hostivice

Foto: Anděla Mansfeldová

Jedeme na jih! s. 462–464

Komiksová dílna na zahradě JVK v Českých Budějovicích během Festivalu dětských knih, časopisů a her (červen 2016) →

Husité v prachatické knihovně (červenec 2012) ↓

Foto: archiv J. W. Procházka a K. Smolíkové

Téma – Informační gramotnost

- 423 **Jsme napřed!** aneb Knihovny nemusejí být jen skladištěm knih a zastaralých postupů | Miloslav Linc
- 425 **Středoškoláci v Knihovně Eduarda Petišky** | Michaela Baštecká, Věra Krajčíčková
- 427 **Vysokoškolská knihovna a informační gramotnost: Závod s časem** | Klára Choulíková
- 430 **Rozhovor s Barbarou Lison. Mám ráda výzvy** | Jaroslav Císař

Inspirace

- 432 **Inspiroující účast malé knihovny na velké konferenci** | Anděla Mansfeldová
- 434 **The Public: oborová reflexe filmu z prostředí veřejné knihovny** | Tomáš Vejvoda
- 436 **Vzdělávání Z historie knihovnického vzdělávání. 2. část – knihovnické školy a kurzy při FF UK** | Jiřina Kádnerová

Téma – Listopad 1989 v knihovnictví

- 440 **Nastartování NK ČR po její depolitizaci (rozhovor s V. Balíkem). 2. část** | Jaroslav Císař

Knihovníci a ex libris

- 444 **Knihovníci a ex libris (8. část) – Jihočeský kraj** | Květa Cempírková
- 446 **Kronika Blahopřejeme!** | Naděžda Picková, Soňa Husáriková
- 447 **Rejstřík Čtenář 2019. Ročník 71**

První knihovní zákon – 100 let

- 454 **Jihočeská vědecká knihovna v zrcadle času** | Ivo Kareš
- 456 **Knihovny v Borovanech** | Magdalena Hlušítková
- 457 **Městská knihovna Planá nad Lužnicí** | Václava Vyhnalová
- 458 **Pisecká městská knihovna a knihovní zákon 1919** | Hana Týcová
- 460 **K vývoji českého veřejného knihovnictví ve Vyšším Brodě** | Romana Ouředníková
- 461 **Ohlednutí za historií jarošovské knihovny** | Milena Kodýmová

Knihovnický cestopis aneb Walkerovi na cestách po knihovnách (11. část)

- 462 **Jedeme na jih!** | Jiří W. Procházka a Klára Smolíková
- 465 **Ze světa** | Roman Giebisch

Z knihovny knihovnické literatury

- 466 **Zajímavé zahraniční knižní novinky** | Eva Bartůňková
- 468 **Literární výročí Leden** | Milan Valden

Popisky k titulní straně obálky:

1 **Posluchači prvního státního knihovnického kurzu v Písku spolu s učiteli R. Balašem a J. Volfem (1921)**

Repro: časopis Otavčan – archiv MĚK Pisek

2 **Interiér veřejné lidové čítárny v Písku, která byla založena roku 1905 a roku 1920 přičleněna k městské knihovně**

Foto: archiv MĚK Pisek

3 **Česká a Německá lidová knihovna v Prachaticích v době první republiky**

Foto: archiv JVK v Českých Budějovicích

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <http://ctenar.svkkkl.cz>

CONTENTS

Topic – Information literacy

- 423_ We're ahead! or: Libraries need not just be storehouses of books and outmoded practices | Miloslav Linc
- 425_ Secondary school pupils at the Eduard Petiška Library | Michaela Baštecká, Věra Krajčíčková
- 427_ The university library and information literacy: A race against time | Klára Choulíková
- 430_ Interview with Barbara Lison. I like challenges | Jaroslav Císař
- 432_ A small library's inspiring participation at a large conference | Anděla Mansfeldová
- 434_ The Public: professional reflections on a film set in a public library | Tomáš Vejvoda
- 436_ Education From the history of education for librarians, Part 2 – Librarianship colleges and courses at the Charles University Faculty of Arts | Jiřina Kádnerová

Topic – November 1989 in the world of libraries

- 440_ Relaunching the Czech National Library after its depolitization (interview with V. Balík). Part 2. | Jaroslav Císař
- 444_ Librarians and ex libris Librarians and ex libris (Part 8) – South Bohemian region | Květa Cempírková
- 446_ Chronicle Congratulations! | Naděžda Picková and Soňa Husáriková
- 447_ Čtenář 2019 Index: Volume 71
- 454_ South Bohemian Research Library in the mirror of time | Ivo Kareš
- 456_ Libraries in Borovany | Magdalena Hlušítková
- 457_ Planá nad Lužnicí Municipal Library | Václava Vyhnalová
- 458_ Pisek Municipal Library and the Libraries Act 1919 | Hana Týcová
- 460_ The development of Czech public librarianship in Vyšší Brod | Romana Ouředníková
- 461_ Looking back at the history of the Jarošov Library | Milena Kodýmová
- 462_ Going south! | Jiří W. Procházka and Klára Smolíková
- 465_ From the World | Roman Giebisch
- 466_ From the library of literature on librarianship Latest interesting books from abroad | Eva Bartůňková
- 468_ Ministry of Culture selective grant procedures for 2020
- 468_ Literary anniversaries January | Milan Valden

INHALT

Thema – Informationskenntnis

- 423_ Wir sind voraus! oder Bibliotheken müssen nicht nur Lagerplätze für Bücher und veraltete Verfahren sein | Miloslav Linc
- 425_ Mittelschüler in Eduard Petiška's Bibliothek | Michaela Baštecká, Věra Krajčíčková
- 427_ Hochschulbibliothek und Informationskenntnis: Rennen mit der Zeit | Klára Choulíková
- 430_ Gespräch mit Barbara Lison. Ich mag Aufforderungen | Jaroslav Císař
- 432_ Inspirierte Teilnahme einer kleinen Bibliothek an einer großen Konferenz | Anděla Mansfeldová
- 434_ The Public: Fachreflexion an einen Film aus der Umwelt der öffentlichen Bibliothek | Tomáš Vejvoda
- 436_ Aus der Geschichte der bibliothekarischen Ausbildung. 2. Teil – bibliothekarische Schulen und Kurse an der Philosophischen Fakultät der Karlsuniversität | Jiřina Kádnerová

Thema – November 1989 in der Bibliothekslehre

- 440_ Der Start der Nationalen Bibliothek nach der Entpolitisierung (ein Gespräch mit V. Balík). 2. Teil | Jaroslav Císař
- 444_ Bibliothekare und Exlibris
- 447_ Index Čtenář 2019. Jahrgang 71
- 454_ Die Südböhmische Wissenschaftliche Bibliothek im Zeitspiegel | Ivo Kareš
- 456_ Bibliotheken in Borovany | Magdalena Hlušítková
- 457_ Stadtbibliothek in Planá nad Lužnicí | Václava Vyhnalová
- 458_ Stadtbibliothek in Pisek und das Buchgesetz 1919 | Hana Týcová
- 460_ The development of Czech public librarianship in Vyšší Brod | Romana Ouředníková
- 461_ Ein Rückblick in die Geschichte der Bibliothek in Jarošov | Milena Kodýmová
- 462_ Ein bibliothekarischer Reisebericht oder Walkers auf Reisen um Bibliotheken (11. Teil)
- 465_ Aus der Welt | Roman Giebisch
- 466_ Aus der Bibliothek der bibliothekarischen Literatur
- 468_ Interessante ausländische Neuerscheinungen | Eva Bartůňková
- 468_ Literarische Jahrestage Januae | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, první článek tématu prosincového čísla (tentokrát je věnováno informační gramotnosti) začíná titulkem *J sme napřed!* – to my jsme tady v redakci taky. Nejde to jinak, technologický postup vytváření každého čísla si vyžádá svůj čas. A tak zatímco advent má v době vzniku úvodníku teprve pár dnů a liturgický rok i krátké chladné dny nás vyzývají k pokoji a poklidnému posezení někde v teple, tady dáváme dohromady podklady pro již 72. ročník časopisu, naplno ponoření do koncepce *Čtenáře* pro rok 2020, sháníme materiály pro obálky, které (poté, co se na obálkách v lednu až březnu ještě vystřídají historické fotky knihoven posledních tří krajů) předvedou budovy knihoven nových nebo v posledním desetiletí zcela zrekonstruovaných. Ale zpět k prosincovému číslu. Je trochu objemnější, na osm přidávaných stran se vešel nejenom rejstřík, ale i několik článků, které nám tu „stály ve frontě“ a které jsme chtěli uveřejnit ještě letos. Je to zejména rozhovor s designovanou prezidentkou IFLA na období 2021–2023 Barbarou Lison, domluvený na letošní konferenci *Knihovny současnosti*. K téže konferenci se vztahuje i pohled z úplně jiné strany, který na příkladu Hostivic ukazuje, že zmíněná akce může být inspirací i pro knihovny v malých obcích. A ještě se podařilo na získané místo zařadit druhou část rozhovoru s emeritním ředitelem NK ČR Vojtěchem Balíkem i dokončení článku o dějinách knihovnického vzdělávání v Čechách.

Dozvíte mi trochu se za končícím ročníkem časopisu ohlédnout. V souvislosti se stoletým výročí prvního knihovnického zákona jsme celý rok brouzdali regionální knihovnickou historií, s velkým nasazením a často nelehce, po množství mailů, telefonátů a leckdy téměř detektivním pátrání se v redakci podařilo shromáždit mnoho obrazových i textových materiálů z dějin knihovnictví v jednotlivých krajích před i po vydání tohoto zákona. Bylo zajímavé sledovat, čím jsou které kraje specifické, a co je naopak všechny spojuje. V prosincovém čísle jsme se dostali do jižních Čech a tři kraje si necháváme ještě na počátek roku 2020.

J sme napřed! je heslem tématu Informační gramotnost. *Závod s časem... nezaspát*, čtete dále. Vnímáme tu naléhavost, vztahování k rychle ubíhajícímu času. Připadá mi, že to s adventem docela koresponduje. A tak z redakce přejeme pokojné svátky i v té rychle plynoucí době a doufáme, že zůstanete našimi čtenáři i v roce příštím.

PAVLA VLKOVÁ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda), Mgr. Svatomíra Fojtová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Veronika Hyblerová Trachtová, Mgr. Martina Košanová, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D., PhDr. Renáta Salátová

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbkou 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvem poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojičíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojičíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 11. 12. 2019.

Číslo vyšlo 16. 12. 2019.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

J sme napřed! aneb Knihovny nemusejí být jen skladištěm knih a zastaralých postupů

O informační gramotnosti, mediální gramotnosti či boji proti fake news se v poslední době hodně mluví. Jde o téma aktuální, žhavé, sexy a především – pokrývá cílové skupiny od školáků až po seniory. Mluví se o něm v souvislosti se školami, slyší na něj televize, je to téma velkých firem. Ale hlavně je jako ušité přímo pro knihovny, které s informacemi pracují.

- Knihovny jsou nejlepším místem, kde se dá učit informační a mediální gramotnost, nejlepším místem, kde se naučit, jak rozeznávat falešné zprávy a jak se nenechat obelhávat. A to mnohem komplexněji, než zvládne kdokoliv jiný!
- Nenapravíme lháře, nezamezíme tomu, aby se světem šířily manipulace – ale můžeme dát lidem do ruky nástroje, aby se naučili, když budou chtít, rozeznávat pravdu a lež.

Za poslední rok jsem navštívil bezpočet seminářů, konferencí nebo setkání, které se informační a mediální gramotnosti věnovaly. Pořádaly je různé instituce – jednou neziskovka, jindy knihovna, jindy státní úřad. Někdy byly určené pro pedagogy, jindy pro knihovníky a jindy třeba zase pro širokou veřejnost.

Skoro vždy jsem se ale utvrdil v tom, že v knihovnách to obecně neděláme blbě. Je to totiž jedna z mála oblastí, kde se knihovny stávají velmi žádanými partnery a přitom nejde o „partnerství pro partnerství“, ale o skutečně smysluplnou spolupráci. Osobně si občas myslím, že knihovny svou těžkopádností a tradicionalismem koketují s tendencí stát se technickým muzeem kuriozit víc než s vizí moderní společnosti. Ale zrovna v téhle oblasti ne. V téhle oblasti, domnívám se, jsme v čele změny, a to dokonce s velkým předstihem.

Mám totiž za sebou i několik docela děsivých okamžiků – například v jedné situaci jistý pan senátor po celodenní diskuzi na toto téma v závěrečné řeči pronesl větu ve smyslu: *Sice pořád nevím, co to ta informační gramotnost je, ale hezky jsme si popovídali*. A na druhou stranu i okamžiky, na které jsem fakt velmi hrdý – třeba když zkušený pedagogové objevují tajemství, která už několik let v knihovnách známe...

KNIHOVNY NA ŠPICI

Věc, ve které jsme jako knihovníci fakt skvělí – kromě doporučování správných knížek správným čtenářům –, je i práce s informací. Umíme informace vyhledávat, tříditi i ověřovat. Tušíme, co znamená citace, a stejně tak ve většině případů umíme dohledat originální zdroj.

Dokážeme najít informace v databázích, dokážeme je roztřídit a mnohdy přečíst a pochopit třeba i v anglickém originále. Jako většinou humanitně vzdělaným odborníkům nám nedělá

problém dohledat kontext, zasadit si informace do historického rámce anebo prostě jen pochopit psaný text, protože jako velcí čtenáři to celkem zvládáme. Je to náš denní chleba a mnohdy nám v nehrané skromnosti ani nepřijde, že máme náskok.

Tohle všechno jako knihovníci umíme – nebo bychom umět měli. Ale věřím, že umíme. Možná máme malé platy, možná máme spoustu jiných neduhů, ale ve většině případů informace a její pochopení pro nás problém není. A předat tyto zkušenosti dál je už jenom podružná věc.

Obsáhlým úvodem se dostávám k samotnému jádru tohoto článku – k tomu, že knihovny jsou nejlepším místem, kde se dá učit informační a mediální gramotnost, nejlepším místem, kde se naučit, jak rozeznávat falešné zprávy a jak se nenechat obelhávat. A to mnohem komplexněji, než zvládne kdokoliv jiný!

Dejme tomu, že se v nejbližších letech probudí ze svého stoletého spánku školy a začnou se mediální gramotnosti věnovat intenzivněji. To máme děti... a co dál? Je spousta organizací, které se na tuto problematiku zaměřují společně se seniory. Dobře... a co dál?

Upřímně řečeno – knihovny jsou jedním z velmi mála míst, kde se scházejí všechny věkové skupiny. Předškoláci, školáci, dospělí, senioři. Podívejme se na to pragmaticky, ať už jste z malinkaté knihovny nebo z velké knihovny s několika pobočkami. Tohle je naše obrovská výhoda, kterou máme před všemi organizacemi. Výhoda, ze které můžeme čerpat a díky které můžeme měnit svět k lepšímu. A teď to nemyslím jen jako prázdnou motivační frázi. Opravdu věřím, že jde o jednu z věcí, kterou knihovny mohou změnit svět k lepšímu.

A CO V PRAZE?

I v Městské knihovně v Praze se tomuto tématu usilovně věnujeme. Jak? Jdeme po několika cestách, které se vzájemně protínají – anebo úspěšně míjejí. Máme čtyřicet dva poboček a přibližně čtyři tisíce akcí ročně. V celém tom balíku má svoje místo samozřejmě i informační gramotnost.

Dokonce musíme říct. Roky vychováváme seniory k tomu, aby uměli zapnout počítač a aby uměli využívat všechny výhody celosvětové sítě. Pokud říkáme A, musíme říct i B – tedy jak z internetu udělat dobrého sluhu, ale zabránit tomu, aby se stal špatným pánem. Pokud někoho naučíme, jak vyhledávat na internetu zprávy, musíme mu i říct, jak se online svět osobních blogů liší od papírového světa novin s redakční prací.

Jednotlivě se toho u nás děje malinko, zdálo by se na první pohled, ale pohled na celek už tak deprimující není. Informační gramotnost se stává podstatnou součástí nabídky pro školy. Pořádáme množství akcí pro seniory, přednáškové cykly, různé workshopy. Zveme řadu hostů, kteří k tématu mají co říct, a v kapse máme pár nápadů, které bychom chtěli v průběhu příštího roku vypustit ven.

DEFACTO WORKSHOP

První vlaštovka je už venku – a stojí za to ji zmínit. Přibližně dva roky se Městská knihovna v Praze zabývá projektem, který v počátku nesl pracovní název *Ověřeno*. Jeho cílem bylo propojit knihovny na celostátní úrovni a vytvořit systém, který by umožnil všechny naše přednosti přetavit do podoby vhodné pro koncového uživatele. Tedy – velmi zjednodušeně – aby nám lidi uvěřili, že umíme nejenom půjčit nejnovější knížku oblíbeného spisovatele, ale že umíme i vysvětlit, proč je nějaká zpráva falešná, kdo ji vypustil, proč to udělal a jaký to mělo smysl.

Jedním z výstupů je v současné době metodika pro workshop *deFacto*. Najdete ji na adrese bit.ly/deFacto1. Tam jsou materiály, informace a návody k použití a během hodinky máte připravenou lekci pro děti. A je to ověřeno v praxi!

Program jako takový není třeba rozebírat podrobně – není o nic horší než programy nabízené jinými profesionály. Výhodou je, že na jeho tvorbě se podíleli knihovníci, kteří znají prostředí a specifika knihoven. Víc na míru už to být ani nemůže. Samozřejmě, lekce jako taková vyžaduje, aby knihovnicko-mentor uměl zapnout počítač, internet a něco znal, ale budme upřímní. Knihovnicko, který neumí zapnout počítač, nejspíš knihovníkem budoucnosti nebude...

Výhodou je snadná přenositelnost, což je ostatně i cílem. Nechceme vzdělávat jen „naše“ děti, ale chceme, aby čas, který jsme přípravě mohli věnovat v naší knihovně, mohli využít i tam, kde bojují o každou korunu a minutu. Protože věříme, že i když každá knihovna má jiného zřizovatele, jsme síť, která se může propojit. K dobru nás všech.

Nenapravíme lháře, nezamezíme tomu, aby se světem šířily manipulace – ale můžeme dát lidem do ruky nástroje, aby se naučili, když budou chtít, rozeznávat pravdu a lež. Stačí po kapkách, ale pokud každá knihovna přispěje jednou kapkou, v republice s nejhustší sítí knihoven na světě to už nějaké množství bude! Udělat lepší svět? To je věc, pro kterou je dobré být knihovníkem!

MILOSLAV LINC | miloslav.linc@mlp.cz

Téma

Informační gramotnost

Středoškoláci v Knihovně Eduarda Petišky

Z lekce Jak psát seminární práci

Středoškoláci jsou zvláštní cílovou skupinou uživatelů knihovny. Tato generace se též nazývá generací „digitální“. Tráví velkou část svého volna aktivitami spojenými s elektronickými médii a návštěva knihovny nepatří mezi preferované způsoby využití volného času. Do knihovny většinou přicházejí pouze pro doporučenou četbu nebo za připojením na Wi-Fi síť. Stejně jako mnoho dalších knihoven, nabízí i naše knihovna zdarma využití PC ve studovně pro zpracování referátů nebo ročníkových prací – k dispozici je samoobslužný skener a odpovídající softwarové vybavení. Máme ale radost, že se knihovna postupně stává místem pro setkávání středoškoláků.

Pro střední školy v Brandýse nad Labem-Staré Boleslavi byl vypracován projekt informačního vzdělávání, který vychází z rámcových vzdělávacích programů (RVP) a potřeb pedagogů.

Informační gramotnost – nabídka pro středoškoláky

LEKCE	Cílová skupina
Služby knihovny	1. ročník, kvinta
Jak psát seminární práci	2. ročník, sexta
Informační zdroje	3. ročník, septima
Citační etika	4. ročník, oktáva

Všechny lekce vycházejí z RVP – programy můžeme začlenit do vzdělávací oblasti **Informatika a ICT a Jazyk a jazyková komunikace**. Rozvíjíme klíčové kompetence k **učení** (čtení s porozuměním, práce s textem, vyhledávání informací), k **řešení problémů** (schopnost obhájit svůj názor a respektovat názor druhých) a **sociální a personální** (kooperativní učení a schopnost spolupráce). Nabídku lekcí zasíláme vždy v srpnu do škol spolu s výše uvedenou tabulkou. Tato tabulka je však rozšířena o přehled kompetencí a vzdělávacích oblastí. Takto se pedagogům lépe podaří návštěvu knihovny začlenit do výuky.

Jedná se o ucelený systém informačních lekcí pro žáky středních škol. Časová dotace je stanovena na dvě vyučovací hodiny pro každé téma. Lekce jsou postaveny na metodě kritického myšlení (evokace, nové informace a reflexe) a kooperativního učení – společná práce ve skupinách. V našem případě tuto nabídku využívají především studenti místního gymnázia, u kterých je předpoklad pokračování ve studiu na vysokých školách. Výjimku tvoří lekce **Služby knihovny**, kterou využívají i ostatní střední školy v regionu. Tato lekce poskytne základní informace o knihovně, jejích službách a webových stránkách, včetně seznámení s on-line katalogem knihovny. Naše město je spádové i pro obce z blízkého okolí. Na těchto lekcích zdůrazňujeme, že většinu služeb knihovny je možné využívat i bez registrace. Stále se snažíme o boření mýtů typu: *Já do knihovny nemůžu, protože nemám průkazku...*

Smutným zjištěním pro nás byla absolutní nevědomost o dalších službách knihovny – tady máme na mysli především rešeršní služby. Studenti povětšinou netuší, že tuto službu knihovny poskytují. V této lekci klademe i důraz na praktickou stránku věci – lekce se koná většinou v den, kdy je knihovna uzavřena pro veřejnost a máme dostatek prostoru pro volný pohyb po knihovně. Studenti si vyzkoušejí nejprve praktické vyhledávání v katalogu – k dispozici máme pět tabletů i kvalitní Wi-Fi připojení, a tak mohou pracovat i na svých chytrých telefonech. Poté musí dokument fyzicky najít v prostorách knihovny.

Lekce **Jak psát seminární práci** je asi naší nejoblíbenější. Primárně byla připravena pro studenty 2. ročníku, respektive sexty místního gymnázia. Gymnázium J. S. Machara svým žákům zadává na začátku 2. ročníku seminární práci, kterou odevzdávají v dalším školním roce. Tyto informační lekce směřujeme na podzim daného roku tak, aby před začátkem psaní měli již povědomí o problematice a teoretický základ pro tvorbu seminární práce. Jelikož klasická prezentace s informacemi již neudrží pozornost posluchačů, rozhodli jsme se pro opačný postup. Nejprve skupinám studentů předložíme „špatně“ vypracované seminární práce, ve kterých mají najít chyby. Prezentační výsledky svého snažení všem zbylým skupinám. Nejčastěji mají práce nedostatky ve formální úpravě, struktuře práce, citacích použitých zdrojů a množství gramatických chyb. Následně promítneme stejné, ale již opravené práce a na nich prezentujeme správné zásady tvorby takového dokumentu. Nakonec přijde na řadu i připravená prezentace, ale tvoří již jen kostru ke shrnutí získaných poznatků. Tento „obrácený“ postup se nám osvědčil nejlépe i vzhledem k udržení pozornosti posluchačů.

Ve třetím ročníku navazuje lekce **Informační zdroje**. Posluchači se seznámí s jednotlivými typy informačních zdrojů s důrazem na elektronické informační zdroje (EIZ). Sami si prakticky vyzkoušejí vyhledávání ve vybraných EIZ: fulltextových, bibliografických, faktografických či obrazových databázích, digitálních knihovnách, různých výukových portálech. Jako ukázkou předvedeme vyhledávání v digitálních repozitářích UK Praha a MU Brno. V neposlední řadě je upozorníme i na existenci regionální databáze, která je součástí našeho online katalogu.

Poslední lekcí tohoto cyklu je ve čtvrtém ročníku **Citační etika**. Zaměříme se na vysvětlení, proč citujeme, dotkneme se také problému plagiátorství. Shrňme obecné zásady citování, různé druhy citací, citační styly, normy. Při praktické výuce si vysvětlíme práci s generátory citací.

Tyto čtyři lekce, které jsou součástí cyklu informačního vzdělávání, nabízíme též jako individuální – nemusí být vázány na školní výuku. Pokud se studenti sami domluví, připravíme i individuální lekci. Podle dohody připravujeme další programy pro tuto věkovou kategorii – většinou regionálního charakteru. Nejčastěji se jedná o lokální historii či osobnosti regionu.

Cílem projektu je zvýšení úrovně informační gramotnosti studentů středních škol. Specifickou cílovou skupinou jsou budoucí studenti vysokých škol, kterým získané znalosti pomohou s přechodem na jiný typ výuky.

MICHAELA BAŠTECKÁ | michaela.bastecka@knihovna.brandysnl.cz

VĚRA KRAJÍČKOVÁ | vera.krajickova@knihovna.brandysnl.cz

Foto: archiv Knihovny Eduarda Petišky / Michaela Baštecká

Vysokoškolská knihovna a informační gramotnost: Závod s časem

Být si vědom toho, kdy potřebuji získat určitou informaci; vědět, kde ji mám hledat a jakým způsobem se k ní dostanu; umět nabyté informace vyhodnotit a použít a dále s nimi nakládat etickým způsobem (tedy řádně citovat a odkazovat); umět vytěžené poznatky zprostředkovat, sdílet a řádně spravovat. Zní to jako samozřejmost? Nebo dokonce banalita? Snad. Britská knihovnická asociace CILIP (Chartered Institute of Library and Information Professionals) ve výše uvedeném výčtu spatřuje základní kompetence každého informačně gramotného jedince.

- Z různých typů gramotností (pakliže nezůstáváme u pouhé schopnosti psaní a čtení s porozuměním) má ta informační, jak už její název napovídá, zřejmě největší předpoklady se v době po digitální revoluci neustále rozvíjet a proměňovat.
- Jinými slovy: podpora informační gramotnosti (a samozřejmě podpora vědy) je pro knihovnu v akademickém prostředí nezbytností.

Odborná komise pro informační vzdělávání a informační gramotnost (dále jen Komise IVIG) při Asociaci knihoven vysokých škol (AKVŠ) se k tomuto pojetí formulovanému roku 2004 přihlásila a zároveň vypracovala vlastní model informační gramotnosti, který představím níže. Jednu z nejcitovanějších definic informační gramotnosti představila v roce 1989 Komise pro informační gramotnost ALA. Otázka informační gramotnosti byla v letech 2008–2009 zařazena do programu UNESCO *Training-the-Trainers in Information Literacy* (Dombrovská, 2018, s. 95). Výčet asociací, komisí, projektů, konferencí, seminářů a fór věnujících se informační gramotnosti by mohl pokračovat dál jako natahovaný vtíp a soupis definic by pak byl vtípem bez pointy čili bez konce. Že by shora uvedené předpoklady nebyly tak docela triviální?

Z různých typů gramotností (pakliže nezůstáváme u pouhé schopnosti psaní a čtení s porozuměním) má ta informační, jak už její název napovídá, zřejmě největší předpoklady se v době po digitální revoluci neustále rozvíjet a proměňovat. Vždyť i pojem sám vznikl teprve v roce 1974. Dynamika vývoje informačních technologií a jejich průniku do bezpočtu oblastí lidského poznání zaměstnává tvůrce vzdělávacích koncepcí napříč všemi stupni vzdělávání (srov. Dombrovská, 2018).

Kompetence informačně gramotného člověka však nejsou navázány výlučně na technologie, pro něž je vyhrazen termín ICT gramotnost. Ta teprve spolu s funkční gramotností, etickým přístupem a právním povědomím o využívání informací tvoří model informační gramotnosti formulovaný Komisí IVIG.

Komise IVIG se dlouhodobě věnuje otázce, jakým způsobem podpořit rozvoj informačního vzdělávání především na vysokých školách v České republice. Za tím účelem formulovala

V době po digitální revoluci se informační gramotnost neustále vyvíjí a proměňuje

ticky významně) častěji chtěli absolvovat znovu. A současně lidé, kteří kurz neabsolvovali, jej častěji absolvovat ani nechtějí (Tichá, Dombrovská, Landová, 2006, s. 29).

Domnívám se, že obecné závěry, které z patnáct let starých (a v roce 2015 s obdobnými výsledky opakovaných) průzkumů vyplynuly, napovídají, jakou roli by mohly knihovny v podpoře informační gramotnosti studentů efektivně prohlubovat, a to zejména ve spolupráci s vědeckými pracovišti zajišťujícími výuku.

Vysokoškolská knihovna představuje infrastrukturu poskytující studentům i badatelům potřebné vyhledávací nástroje, know-how k jejich využití, přístup do vyhledávacích platforem a pomoc s orientací v rámci nich, podporu v otázkách uchování poznatků a jejich spravování i sdílení. Dokáže poradit v otázkách publikační etiky, a pokrývá tak celé spektrum potřeb, které na cestě studenta či vědce prahnoucího po informacích nebo badatele připraveného sdílet své poznatky vyvstávají. Jinými slovy: podpora informační gramotnosti (a samozřejmě podpora vědy) je pro knihovnu v akademickém prostředí nezbytností.

Na druhé straně stojí vědecké pracoviště, které studentům poskytuje oborově specifické informační zázemí, doporučuje jim základní referenční příručky, učí je s nimi pracovat, seznamuje studenty se způsobem vědecké práce, jaký od nich bude v daném vědním oboru očekávan, a představuje pro ně odbornou autoritu.

Nedůvěřivý postoj ke kurzům práce s informacemi, který se na základě prvotní zkušenosti zpravidla zcela otočí, jak z výše zmíněných vysokoškolských průzkumů vyplynulo, může být dán mimo jiné nedostatečným povědomím o poslání knihovny jako pracoviště zajišťujícího širokou škálu informací, ale také pochybnostmi o tom, že by někdo zvenčí byl s to předávat relevantní a zasvěcené informace, byť pouze technického charakteru, které se týkají způsobu dohledávání informací z oboru. Řešením by mohla být užší spolupráce vědeckého pracoviště a knihovny či informačních specialistů například formou proseminářů pro studenty prvních ročníků. Způsobů však může být celá řada: od prostého odkazování vědeckého pracoviště na služby knihovny přes

Standardy informační gramotnosti vysokoškolského studenta, na základě kterých v letech 2004 a 2005 uskutečnila formou dotazníků dva průzkumy informační gramotnosti na vysokých školách, z nichž vyplynul obecný závěr, že *informační gramotnost se zvyšuje se stupněm studia (kterým student plánuje své studium zakončit) a je vždy vyšší u těch, kteří absolvovali kurz [práce s informacemi]* (Tichá, Dombrovská, Landová, 2006, s. 28). Autorky uvádějí, že nejlepších výsledků dosahovali ti studenti, kteří plánovali své studium zakončit doktorským titulem a zároveň absolvovali kurz. Dále z dotazníků vyplynulo, že ti, kteří kurz absolvovali, by jej (statisticky významně) častěji chtěli absolvovat znovu. A současně lidé, kteří kurz neabsolvovali, jej častěji absolvovat ani nechtějí (Tichá, Dombrovská, Landová, 2006, s. 29).

Správně vedená komunikace knihovny s uživateli a s dílčími složkami univerzity usnadňuje tok informací

využití sociálních sítí po různé propagační události například v prvních týdnech studia nebo snadno dostupné poradenské služby atd. Ze strany knihovny jsou naprostou samozřejmostí kvalitně zpracované webové stránky i nabídka kurzů informační gramotnosti. Angloamerické univerzitní knihovny zavádějí role takzvaných „liaison librarian“, tedy odborných referentů neboli knihovníků poskytujících oborově relevantní informační podporu, kteří představují spojkou mezi vědeckým pracovištěm a knihovnou (srov. Tappenbeck, 2016, s. 283–288). V našem prostředí mohou tuto roli do jisté míry zajišťovat oborové knihovny ve spolupráci s knihovnami na fakultních a univerzitních úrovních.

Bezpochyby je to knihovna, kdo musí držet krok nebo spíš sprintovat s dobou. Udržovat komunikaci je však úkolem obou zúčastněných stran – knihovny i vědecké komunity, od níž se nevyžaduje nic méně než sdílení aktuálních nároků a požadavků a otevřenost novému.

KLÁRA CHOULÍKOVÁ | klara.choulikova@ff.cuni.cz

Foto: Klára Rösslerová

POUŽITÁ LITERATURA:

- DOMBROVSKÁ, Michaela. *Informační gramotnost jako veřejný zájem, politika a norma: návod na tvorbu koncepčních dokumentů v oblasti informačního vzdělávání*. První vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018, s. 94. ISBN 978-80-246-3969-7.
- *Jak rozumíme informační gramotnosti*, Odborná komise IVIG Asociace knihoven vysokých škol ČR, ©2004, 2007 [cit. 2019-07-26]. Dostupné z: <https://akvs.cz/wp-content/uploads/2016/05/ivig-jak-rozumime.pdf>.
- KOLTAY, Tibor. *Research 2.0 and the future of information literacy* [online]. Amsterdam: Elsevier, [2016], ©2016. Chandos advances in information series [cit. 2019-07-26]. ISBN 978-0-08-100089-2. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=4179485>.
- LANDOVÁ, Hana. *Informační gramotnost – náš problém(?)*. *Ikaros* [online]. 2002, ročník 6, číslo 8 [cit. 2019-07-26]. urn:nbn:cz:ik-10980. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/10980>.
- TAPPENBECK, Inka. *Informationskompetenz im Wissenschaftssystem*. In: Sühl-Strohmeier, Wilfried, ed. a Martina Straub, ed. *Handbuch Informationskompetenz*. 2. Auflage. Berlin: De Gruyter Reference, 2016, s. 283–288. ISBN 978-3-11-057830-0.
- TICHÁ, Ludmila, Michaela DOMBROVSKÁ a Hana LANDOVÁ. *Informační gramotnost a vysokoškolské knihovny v ČR*. In: Ressler, Miroslav a Zlata Houšková, eds. *Podpora informační gramotnosti ve veřejných knihovnách – cesta k budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2006. 112 s. ISBN 80-7050-500-1.

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři
i v roce 2020!

Co pro vás připravujeme...

- **Rozhovor s ministrem kultury Lubomírem Zaorálkem**
- **Sté výročí prvního knihovního zákona – Královéhradecký kraj**
 - **Královéhradecký kraj a první knihovní zákon**
 - **Jak to bylo v Hradci Králové**
 - **Knihovna U Studánky v Malých Svatoňovicích**
 - **Místní knihovna v Úhlejově**
- **Poradenské a edukační centrum – oceněný projekt SVK v Ústí nad Labem**
- **Knihovny v malých obcích – Místní knihovna Moutnice na jižní Moravě**
- **Dvaadvacáté bibliografické kolokvium**
- **Konference o roli veřejných knihoven v průmyslu 4.0, která proběhla ve Slaném**
- **Musí každý číst? – polemika**
a další materiály.

Mám ráda VÝZVY

Barbara Lison, mj. současná ředitelka Městské knihovny v Brémách a designovaná prezidentka IFLA na období 2021–2023, vystudovala slavistiku, dějiny a pedagogiku na Ruhrské univerzitě v Bochumi. Podílela se a podílí na řadě projektů v rámci Evropské unie. Je členkou správní rady OCLC (Online Computer Library Center); profesně se zabývá otázkami advokacie knihoven a knihovní politiky. Letos se jako zahraniční host poprvé zúčastnila konference *Knihovny současnosti* v Olomouci. Při svém pracovním vyřízení (z Olomouce např. jela do Rakouska na konferenci zdejších knihovníků) mi laskavě poskytla rozhovor jak na téma svého profesního působení a aktuálních otázek role knihoven, tak i svého následného vedení IFLA.

Foto: Jan Meier

→ **Naše profese se všeobecně vyznačuje nedostatkem zkušeností s marketingem a sebepropagací, stejně tak jako s politickou silou.**

Konferenci *Knihovny současnosti* v Olomouci jste navštívila poprvé. Ale v předchozích letech jste již do Prahy zavítala několikrát. Poznala jste také některé české knihovny?

Má účast na konferenci v Olomouci se plánovala už dlouho dopředu. Ale bohužel jsem nemohla přijet dříve, i když jsem byla zvána několikrát. Proto jsem tak ráda, že jsem letos konečně mohla přispět k programu konference. A samozřejmě jako zvolená prezidentka IFLA jsem svůj proslov vztahovala i k současným a nejaktuálnějším projektům IFLA. Litovala jsem, že jsem v Olomouci nemohla zůstat a sledovat celý program konference. Ale byla jsem ráda za bystré otázky a za dobrou diskuzi jak v hlavním programovém bloku, tak na workshopu zaměřeném na advokacii knihoven, který se konal druhý den. V předešlých letech jsem několikrát navštívila Městskou knihovnu v Praze, protože mě s kolegou Tomášem Řehákem, kterého jsem poznala v rámci sekce IFLA pro knihovny hlavních měst a ještě dříve prostřednictvím její předchůdkyně

organizace INTAMEL, váže už více než patnáct let osobní a profesní přátelství.

Na konferenci v Olomouci jste vedla mj. workshop o advokacii knihoven a lobbingu. Můžete i čtenářům našeho časopisu vysvětlit, co lobbing je a není a co se skrývá pod pojmem advokacie knihoven?

Lobbing a advokacie knihoven jsou samozřejmě velmi blízké a spojené termíny a aktivity. Hlavním cílem lobbingu a advokacie je představení knihoven těm, kdo mají pravomoc rozhodovat, zajišťují jejich financování, příznivcům, podílníkům, vlastníkům apod. V našem případě budou zájem knihovny a – nepřímo – zájmy uživatelů knihovny významné pro ty, kteří v politickém či administrativním slova smyslu mají knihovny „na starost“, zvláště politici. Takže lobbing a advokacie knihoven jsou způsoby, jak pozitivně ovlivňovat ty, kteří činí rozhodnutí. To znamená ukázat jim přínos knihovny pro společnost za účelem získání sociální a politické podpory a v neposlední řadě také záštity nebo nárůstu jejího rozpočtu. Ale tohle je až druhý krok – lobbingem se nemyslí přímo žádat o další zdroje.

Čím si vysvětlujete to, že jsou knihovny mnohdy pro státní instituce a obecní samo-

správy neviditelné a nepříliš atraktivní? Vycházím především ze zkušeností z naší země... Jaké prostředky a přístup doporučujete volit, aby se to změnilo?

Bohužel, „neviditelnost“ a neatraktivnost knihoven pro osoby s rozhodovacími pravomocemi ve společnosti není pouze fenoménem České republiky! Jejich nízké image si již povšimli v Evropě v několika zemích. Jen knihovny ve Skandinávii, v Nizozemsku a ve Flandrách se těší vysokému uznání ve společnosti – ty stejně tak patří mezi nejlépe financované knihovny v Evropě. Problém představuje přílišná skromnost a pokora většiny našich kolegů. Dělalí jistě svou práci dobře, ale ve skutečnosti ji nedokázali dostatečně aktivně a výrazně prosazovat. Naše profese se všeobecně vyznačuje nedostatkem zkušeností s marketingem a sebepropagací, stejně tak jako s politickou silou. To se musí změnit zvláště v naší části světa, kde se každá profese a instituce snaží o zviditelnění, aby ji společnost a politici přijali. Naši kolegové by se měli cítit svobodně a bezpečně, aby mohli nahlas hovořit o prospěšnosti své práce v malých knihovnách, stejně jako ve větších institucích. A právě strategie a taktika advokacie knihoven a lobbingu by se měly stát relevantním elementem učebních osnov knihovnických škol. Pro ty, kteří již v profesi působí, by jejich profesní organizace měly organizovat programy, aby jim umožnily za své knihovny promluvit k veřejnosti.

Jaká je praxe v Městské knihovně v Brémách, jejíž jste ředitelkou?

V Brémách se setkáváme se stejnou situací, zvláště ve vztahu k politikům. S každými novými volbami přicházejí noví lidé, kteří mají politickou odpovědnost za knihovny, a my zase musíme vystartovat, abychom je přesvědčili o prospěšnosti dobré knihovny. Ale své zaměstnance školíme, zvláště manažery, jak mají reprezentovat zájmy knihovny v jejich politickém a sociálním prostředí. Někteří to dělají lépe, někteří se stále musejí učit, jak se tohoto úkolu zhostit.

Jak se německé veřejné knihovny vyrovnávají a přispívají k řešení masívní uprchlické vlny do Německa, zvláště v posledních letech?

Když k nám do Německa dorazila v letech 2015 až 2016 velká uprchlická vlna, veřejné knihovny

velice rychle zorganizovaly pro tyhle ubohé lidi podporu. To znamenalo, že většina knihoven se pokusila nakoupit velké množství knih pro výuku němčiny, literatury o tom, jak pochopit Německo a Němce apod. Některé knihovny získaly od místní samosprávy dodatečný rozpočet na akvizici. V mnoha knihovnách pro tyto lidi fungují programy, které se nazývají „Language cafés“, kde se uprchlíci mohou shromažďovat za účelem komunikace s německými rodilými mluvčími, zvláště dobrovolníky. Knihovny organizují program a nabízejí prostory. Některé knihovny vydávají uprchlíkům bezplatně čtenářské průkazy. Naštěstí se teď situace poněkud uklidnila, a tak uprchlíci využívají služeb knihoven jako všichni ostatní obyvatelé.

Blahopřeji vám ke zvolení prezidentkou IFLA na období 2021–2023. Jaké priority jste si na toto období vytyčila, resp. jaký vývoj očekáváte v této profesní oblasti?

Díky za vaše blahopřání! Je to pro mě čest a jsem pyšná na to, že jsem byla zvolena do úřadu prezidentky IFLA na období 2021–2023. Když se mě ptáte, jaké priority budu mít ve svém úřadu, nemůžu vám ještě vyjmenovat konkrétní záležitosti. Víte sám, že žijeme ve světě, který se rychle mění, takže nikdo nemůže předpovědět situaci ve světě v časovém úseku dvou let. Ale samozřejmě hlavní prioritou v tomto úřadě bude zajistit prosperitu knihoven a jejich služeb uživatelům – nicméně tím se budu zabývat v roce 2021 a v následujících letech. Nyní ale také průběžně pracuji spolu se současnou prezidentkou, představenstvem a generálním sekretářem na řadě relevantních témat, jako je globální vize – na nové strategii IFLA, která byla představena přede dvěma měsíci na našem kongresu v Aténách. Nyní přezkoumáváme svou řídicí strukturu, aby IFLA jako organizace dobře fungovala v budoucnosti. Mohu vás ujistit, že toho je na práci dost. Ale mám ráda výzvy i naši profesi. To je nejlepší základ pro mou osobní angažovanost jakožto budoucí prezidentky IFLA.

Děkuji za rozhovor a přeji vám, aby se vám podařilo uskutečnit všechny záměry jakožto ředitelce Městské knihovny v Brémách i budoucí prezidentce IFLA.

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkl.cz

Inspiroující účast malé knihovny na velké konferenci

V září 2019 jsem se za Městskou knihovnu Hostovice zúčastnila knihovnické konference *Knihovny současnosti 2019*. V knihovně pracuji teprve od dubna 2018 a byla to má první zkušenost s tak velkou akcí. A vrátila jsem se velmi nadšená.

Představení knihovny

V úvodu bych ráda představila naši knihovnu, která v příštím roce oslaví stoleté výročí svého vzniku. Od roku 2016 je umístěna ve zrekonstruovaných prostorách bývalých hospodářských budov, které patří k dominantě města – hostivického zámku, jehož počátky jsou více než 300 let staré. Na stejném místě sídlí i příspěvková organizace MKSH (Město-kultura-sport-Hostovice), která řídí sportovní, kulturní, společenské a vzdělávací aktivity ve městě.

Činnost Městské knihovny Hostovice byla v roce 2013 začleněna pod aktivity MKSH. Řadí se mezi menší knihovny. Pracují zde pouze dvě knihovnice. Návštěvníkům poskytujeme širokou škálu knihovnických a informačních služeb v moderním, bezbariérovém a uživatelsky přívětivém prostředí. Přesto naše knihovna stále plní zejména svou hlavní funkci, a zůstává tak klidným prostorem s odkazem na skandinávský styl. Čtenáři a návštěvníci zde nacházejí, co potřebují: knihy, časopisy, kopírovací služby, počítače s internetem, ale i dobrou kávu. Hostivická knihovna se během uplynulých let proměnila v komunitní centrum, kde se setkávají všechny generace.

Pořádané akce

První den konference mě oslovila přednáška paní Barbary Lison, ředitelky Městské knihovny v Brémách, a přednáška *Jak to vidí jinde: Storyhouse*. Bylo zajímavé a inspirativní slyšet i vidět, jak doslova za pár let vzniklo umělecké a komunitní centrum v Chesteru. O něco podobného, i když zřejmě v menším měřítku, se sna-

žíme i my. Naše příspěvková organizace MKSH, pod kterou knihovna spadá, pořádá například běžecké závody *Hostovice RUN*, které jsou aktuálně největšími běžeckými závody ve Středočeském kraji, mezinárodní festival vína *In vino Hostovice* nebo *Městské pivní slavnosti*. Těchto akcí se každý rok účastní tisíce návštěvníků. Dále pořádáme trendovou konferenci *LIB CON*, která se přímo oblasti knihovnictví a jejímu prolínání s informačními vědami a dalšími obory věnuje, a *Divadelní podzim*, který se skládá ze čtyř více či méně známých divadelních představení. O jeho kvalitě svědčí vždy vyprodané sály.

Koncept netradičního vzdělávání

Od loňského roku jsme v knihovně připravili koncept nového netradičního vzdělávání pro všechny úrovně vzdělávacích institucí ve městě, tedy pro mateřskou školu, základní školu a gymnázium.

Já osobně pracuji s dětmi ze základní a mateřské školy. Děti z Mateřské školy v Hostivici začaly chodit do knihovny pravidelně. Každá třída – a to jich je celkem 11 – dorazila do knihovny ve školním roce celkem šestkrát. Vždy jsem měla pro děti připravenou knížku s tematickou pohádkou. Děti s nadšením poslouchaly čtení, prohlédly si knížky, které se jim líbily, a spolu se mnou a paní učitelkou si o knížkách a pohádkách povídaly. Odměnou pro mě bylo, když po dopolední návštěvě některé z dětí dovedlo odpovědně do knihovny také rodiče nebo když si na konci školního roku děti vybavily všechny pohádky, které jsem přes rok přečetla. To jsou pro

mě nezapomenutelné zážitky. V letošním roce s pravidelnými návštěvami dětí z mateřské školy pokračujeme. Jen ještě jedna třída přibyla!

Spolupráce se základní školou byla zatím nepravidelná. Asi čtyřikrát přišly na „pohádkové“ čtení čtyři třídy prvňáčků ze ZŠ Hostovice. Naše knihovna se připojila k celosvětové akci na podporu dětského čtenářství, a sice *Noci s Andersenem* – před spaním ve školní tělocvičně dorazilo na čtení do naší knihovny naráz více než 80 prvňáčků. Všechny děti s nadšením poslouchaly pohádku o Ferdovi Mravenci. Na téma pohádky potom se mnou a paní učitelkami děti plnily ve škole úkoly včetně čtení textu s porozuměním. Na konci školního roku u nás proběhlo pasování prvňáčků na Rytíře řádu čtenářského, při kterém mi každý předvedl své „čtenářské“ umění. V letošním školním roce ve spolupráci se základní školou pokračujeme a ke stávajícím druhákům přibylí noví prvňáčci.

Pro žáky druhého stupně ZŠ Hostovice a studenty gymnázia jsme uspořádali řadu přednášek. V průběhu prvního pololetí loňského školního roku navštěvovali studenti v knihovně semináře o informační gramotnosti.

Podobně jako ostatní knihovny po celé České republice se i ta hostivická rozhodla zapojit do celostátní kampaně na podporu emočního zdraví dětí a jejich čtenářské gramotnosti *Celé Česko čte dětem*. Každý měsíc tak knihovnu navštěvuje známá osobnost, aby přečetla pár stránek ze své oblíbené knížky pro děti. Vystřídali se tu například herec Martin Zounar, moderátorka Majda z dětského pořadu *Kouzelná školka* nebo herečky Zuzana Vejvodová či Ivana Andrlová. Pravidelně předčítají třeba i paní družinářky ze základní školy, případně osoby spjaté s občanskými spolky ve městě.

Od letošního října odstartovala ve spolupráci s Gymnáziem Hostovice za podpory města Hostovice Hostivická univerzita; organizačně ji zajišťuje jedna z pracovníků knihovny. Každé pondělí se senioři scházejí na tematických přednáškách z oblasti psychologie, zdraví či historie. O univerzitu je tak veliký zájem, že musela být z kapacitních důvodů z knihovny přesunuta do auly gymnázia. Před začátkem školního roku jsme na návštěvu do knihovny pozvali seniory z hostivic-

Děti z mateřské školy na návštěvě hostivické knihovny

kého domu seniorů Zelená lípa, kteří u nás od ledna vystavují své nádherné výtvary z keramiky.

Inspirace

V souvislosti s výše uvedenými aktivitami naší Městské knihovny Hostovice byl pro mě obohacující i druhý den konference, kde jsem se účastnila sekce *Knihovny* – klíč ke vzdělávání veřejnosti. Nebudu vypisovat všechny přednášky, ale od první (*S knížkou do života – Bookstart v České republice*) až po poslední (*Vzdělávání v oblasti IT zejména pro seniory*) byly zajímavé a určitě pro naši knihovnu inspirativní všechny.

Na konferenci jsem domluvila spolupráci na projektu *Ověřeno s Ondřejem Hudečkem* z Městské knihovny v Praze, který naši knihovnu oslovil. Doufám, že díky jeho projektu rozšíříme spolupráci s místní ZŠ i gymnáziem. Závěrečný čtvrtletní blok *Milníky* a pilíře byl dovršením celé konference. Slyšet diskutovat Michaela Žantovského nebo prof. Andrewa Lasse byl nezapomenutelný zážitek.

A s jakým pocitem jsem z Olomouce odjížděla? Že naše knihovna potřebuje rozšířit prostory i zvýšit počet zaměstnanců, abych pak mohla uskutečnit některé další projekty, o kterých se na konferenci hovořilo a které mě zaujaly.

ANDĚLA MANSFELDOVÁ | andela@mksh.cz

Foto: autorka

The Public: oborová reflexe filmu z prostředí veřejné knihovny

Setkání s nedokumentárním filmem, který by se v hlavní dějové linii zabýval profesí knihovníka či veřejnou knihovnou a její rolí ve společnosti, není vůbec obvyklé nejen v domácím, ale ani v celosvětovém kinematografickém kontextu. Snímek *The Public* (USA 2018), za kterým jakožto za svým osobním autorským projektem (scénář, režie, hlavní role) stojí člen slavné herecké rodiny Emilio Estevez, je svým námětem i místem děje, zasazeným takřka výlučně do prostředí velké veřejné knihovny, do značné míry ojedinělé.

The Public je filmové drama s jemným tragikomickým nádechem, jehož ústřední děj se odehrává převážně v reálné městské knihovně Main Library v americkém Cincinnati. Město tou dobou sužuje vlna silných mrazů a v ulicích narůstají případy umrznutí mezi bezdomovci, neboť město pro ně nedokáže zajistit dostatečnou kapacitu v noclehárnách. Proto se skupina několika desítek bezdomovců, kteří se do knihovny běžně uchylují přes den, rozhodne zahájit nenásilný protest formou okupační stávky a hodlají v knihovně zůstat přes noc. Děj je divákům zprostředkován z perspektivy zaměstnance knihovny Stuarta Goodsona, který se jako nedobrovolný hrdina k protestu posléze připojuje (k čemuž má osobní motivaci, o níž se však divák dozvídá teprve později) a zůstává v knihovně společně s bezdomovci. Protože jako knihovník má mezi těmito uživateli respekt a důvěru, stane se neformálním mluvčím a vyjednávačem celého protestu. Okupační stávka vyvolává okamžitou reakci městských činitelů a policejních sborů a incident prakticky v živém přenosu sleduje televizní zpravodajství. Spouští se tak drama, na jehož konci bude protestujícím bezdomovcům buď umožněno strávit mrazivé noci v teple a bezpečí městské knihovny, anebo bude sice nenásilná, přesto však nátlaková akce ukončena policejní silou.

Je namístě objektivně přiznat, že děj jako takový bezesporu není hlavní devizou snímku, na to

je příliš plochý a lineární. Hodnota filmu však spočívá jinde – na ploše dvou hodin totiž předkládá hned několik důležitých společenských témat, o kterých se (nejen) v americkém filmovém mainstreamu příliš často nemluví. Film se přímo dotýká problémů bezdomovectví a s ním spojených patologických jevů (závislosti, psychické poruchy), sociální nerovnosti, chudoby, rasismu, předsudků ve společnosti. V nepřímých náznacích pak přináší i další neméně palčivá témata, jakými jsou mj. populismus politiků, mediální zkratky, konspirační teorie, mexická imigrace nebo bolestný vztah mezi většinou americkou společností a válečnými veterány, kteří se v důsledku posttraumatického stresového syndromu ocitli na ulici.

Jak naznačuje velké množství rozehraných nebo jen letmo načrtnutých témat, je nasnadě, že při dvouhodinové stopáži nemohou být tato témata řešená nijak zvlášť do hloubky. Na druhou stranu se stále jedná o umělecký film, nikoliv o žánr dokumentu či o dokudrama. Z pohledu naší profese je film zajímavý ještě pro specifičtější téma: vztah mezi knihovnou a do značné míry problematickou skupinou uživatelů – bezdomovci – a každodenní balancování knihovníků mezi tím, co je ještě právo jednotlivce na svobodný a rovný přístup k informacím, a co už začíná být omezováním těchto práv i osobního komfortu a pocitu bezpečí vůči ostatním uživatelům knihovny. Tento konflikt je ve filmu přímo znázorněn na pozadí probíhajícího soud-

ního sporu mezi knihovnou a bezdomovcem, který byl v minulosti z knihovny vykázán pro svůj silný a nepříjemný tělesný zápach. Celým filmem se zároveň nese nevyslovená otázka o roli knihoven a jejich pozici ve společnosti, na kterou nepřímo odpovídá ředitel knihovny Anderson, jedna z postav filmu, emotivním zvoláním: *Veřejná knihovna je poslední baštou demokracie, kterou v této zemi máme!*

Celkový dojem z filmu poměrně jasně naznačuje, že prostředí veřejné knihovny je Emiliu Estevezovi překvapivě dobře známé. Z detailů, které rozpoznají a dokážou docenit především diváci znalí prostředí (ať už z pozice knihovníků, či uživatelů), je patrné, že autor knihovny dobře zná a při zpracování námětu nepodcenil rešerši. V jednom z rozhovorů Estevez vysvětluje, že hlavní předlohou a motivací pro film byla esej tehdejšího zástupce ředitele veřejné knihovny města Salt Lake City Chipa Warda z roku 2007. Ta vyšla tiskem v deníku *Los Angeles Times*, který se Estevezovi v té době dostal do ruky. Esej s názvem *Co nás v knihovnické škole neučili* s podtitulem *Veřejná knihovna jako útočiště pro bezdomovce* (*What They Didn't Teach Us in Library School: The Public Library as an Asylum for the Homeless*) je dnes v mírně rozšířeném znění volně přístupná na internetu a její autor Ward v ní otevírá toho času nepříliš známé téma vztahu bezdomovectví a veřejných knihoven. Smutným rysem eseje je kromě mnoha jiných aspektů i fakt, že nejen široká, ale dokonce ani odborná veřejnost často vůbec anebo jen málo tušila, že se knihovny jakožto veřejné prostory musí s bezdomovectvím a na něj navázanými negativními jevy vůbec potýkat. V jiné části textu Ward zase připomíná nedostatečně reflektovaný fakt, že značná část bezdomovců (přesná čísla se rozcházejí) trpí nějakou formou psychické poruchy. Přechtení eseje lze jediné doporučit, jednak je zajímavá a na svou dobu objevná sama o sobě, jednak zároveň může s nadsázkou posloužit i jako jakýsi teoretický materiál k filmu *The Public*.

Jak naznačuje i film samotný, je téma bezdomovectví ve veřejných knihovnách i po letech od vydání eseje stále aktuální. Kromě jiného o tom svědčí i bohatá sbírka metodických materiálů, které k této problematice připravuje Americká knihovnická asociace (ALA), a tento problém je i jedním z témat knihy Susan Orleanové *The Lib-*

rary Book, věnované veřejné knihovně Los Angeles Public Library, jejíž ředitel se pravidelně schází s městským koordinátorem pro práci s bezdomovci, aby knihovna měla přehled, co se děje na ulicích, a mohla své zaměstnance připravit na případné změny. Například když město omezilo velikost předmětů, které se mohou nacházet na městských chodnících (cílem bylo vyklidit nákupní vozíky a provizorní přístřeší bezdomovců z oblasti Skid Row v centru Los Angeles), očekával se v knihovně odpovídající nárůst návštěvníků s nadměrnými zavazadly. Koneckonců o tom, že se knihovny jakožto z podstaty otevřené instituce musí každodenně potýkat s bezdomovectvím (na což nejsou knihovníci buď vůbec, nebo jen nedostatečně školeni), by mohla z vlastní zkušenosti vyprávět i celá řada knihovníků v naší zemi, především z městských knihoven.

Detaily ve scénáři, které jsou očividně inspirovány skutečnými knihovnami a o nich notoricky tradovanými stereotypy, používá film nejen k nastolování vážných témat a k odvíjení děje, ale bohatě jich využívá i jako komického prvku pro odlehčení atmosféry. Ve filmu tak zaznívá i okřídlená replika, kterou ve svém okolí čas od času slyší snad každý knihovník: *To musí být hezké, mít práci, kde můžeš celý den sedět a číst si knížky!* Právě humorný, i když často tragikomický podtón, který je nevtíravě dávkován v průběhu děje, dělá celý snímek poměrně veselým a zábavným, ačkoliv pojednává o vážných věcech. Kriticky lze naopak hodnotit již zmíněnou plochost děje, někdy až příliš naivní perspektivu, kterou tvůrce na soužití knihoven s bezdomovci pohlíží, a také nepříliš rozpracované vedlejší linky příběhu. Výše uvedená ojedinělost filmu a jeho ochota otevírat nepříliš populární témata ale jeho nedostatky poměrně zdatně vyvažují.

Závěrem lze dodat, že film *The Public* je malý, nenápadný, ale zároveň nečekaně vtipný a milý snímek, který si sice může užít každý, ale knihovník si ho užije nejspíše ještě o trochu více. Projekce snímku by se tak vyjímal jako odlehčující prvek v programu každé dobré knihovnické konference a byla by škoda, kdyby kolem domácí knihovnické komunity film proplul bez povšimnutí, neboť dalšího podobného „knihovnického“ filmu se pravděpodobně nějaký čas nedočkáme.

TOMÁŠ VEJVODA | tomas.vejvoda@ff.cuni.cz

Z historie knihovnického vzdělávání

2. část

knihovnické školy a kurzy při FF UK

Potřeba knihovnického vzdělávání nevyvstala teprve se vznikem Československé republiky v roce 1918. Jeho nutnost pocítovaly výrazné knihovnické osobnosti již daleko dříve. Kromě různých odborných knihoven a knihoven ve větších městech začal výrazněji od konce 19. století stoupat počet knihoven i v menších městech a obcích a potřeba alespoň základního vzdělání jejich pracovníků byla stále naléhavější. Příspěvek navazuje na první část, věnovanou knihovnickým kurzům (*Čtenář*, 2019, 71, č. 9, s. 310–312).

→ **Knihovnické vzdělávání v průběhu Československé republiky v letech 1918–1938 (a částečně i za okupace) procházelo dosti bouřlivým vývojem, probíhalo po několika liniích: knihovnické kurzy pro různé typy knihoven, Státní knihovnická škola v Praze a Ústí nad Labem, Knihovnické kurzy při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.**

Státní knihovnická škola

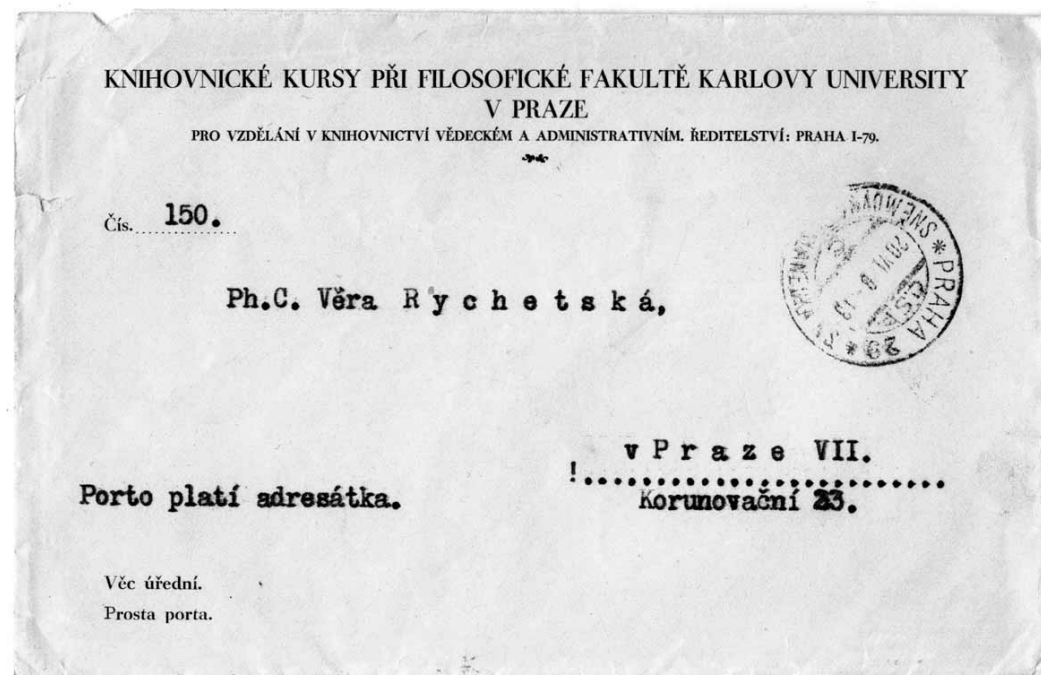
Souběžně s knihovnickými kurzy v roce 1920 byla výnosem Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO) v Praze otevřena Státní knihovnická škola. Vyučování zahájila na podzim 1920, jejím ředitelem byl jmenován Z. V. Tobolka, který byl rovněž ředitelem knihovny Národního shromáždění (dnes Parlamentní knihovna). Škola byla jednoletá, připravovala knihovníky pro knihovny lidové i vědecké. Přijímala i posluchače bez maturity, pokud prokázali ústní zkouškou vzdělání podobné středoškolskému a potřebné pro budoucí výkon knihovnického povolání, a to zkouškou z dějepisu, jedné z přírodních věd a logiky. Všichni uchazeči se také musili podrobit zkoušce ze znalosti české a slovenské literatury a stěžejní literatury ostatních národů.

Závěrečné zkoušky byly rozdílné pro knihovníky lidových a vědeckých knihoven. Budoucí knihovníci lidových knihoven skládali zkoušku z pěti předmětů:

- Knihovny a čítárny, jejich třídění, dějiny a přítomný stav našeho i cizího knihovnictví;
 - Zákonodárná úprava knihovnická u nás a jinde;
 - Správa knihovny;
 - Všeobecná katalogizace včetně map a hudebnin;
 - Knihkupecký sortiment.
- Knihovníci vědeckých knihoven museli kromě těchto pěti předmětů obstát ještě u dalších čtyř:
- Zákon o tisku, povinné výtisky;
 - Speciální katalogizace (rukopisů, listin, korespondencí, prvotisků, rytin);
 - Bibliografie naše i cizí, mezinárodní soustavy bibliografické;
 - Dějiny tisku a knih u nás a jinde, knižních vazeb, grafické techniky, konzervování a restaurace knih.

První ročník dokončilo a u zkoušek uspělo 38 studujících (z původních sta přihlášených).

A okamžitě se také vyskytly problémy a návrhy na reorganizaci školy; především Jan Ladislav Živný vytýkal škole málo praktického výcviku a malý počet učebních hodin, doporučoval studium dvouleté. Podobné výhrady měl Bohuslav Koutník, který byl jejím absolventem. Polemika o způsobu výuky a přínosu školy byla předmětem řady článků a studií na stránkách nejen knihovnických časopisů (*České slovo*, *Čas*, *Časopis čsl. knihovníků*). Jeden z nejzásadnějších sporů se týkal rozdílnosti výuky pro knihovny lidové a vědecké. Přesto školu za doby jejího

trvání (do přerušení v roce 1927) dokončilo a u zkoušek uspělo 169 absolventů, z nich 89 pro knihovny vědecké a 80 pro knihovny lidové.

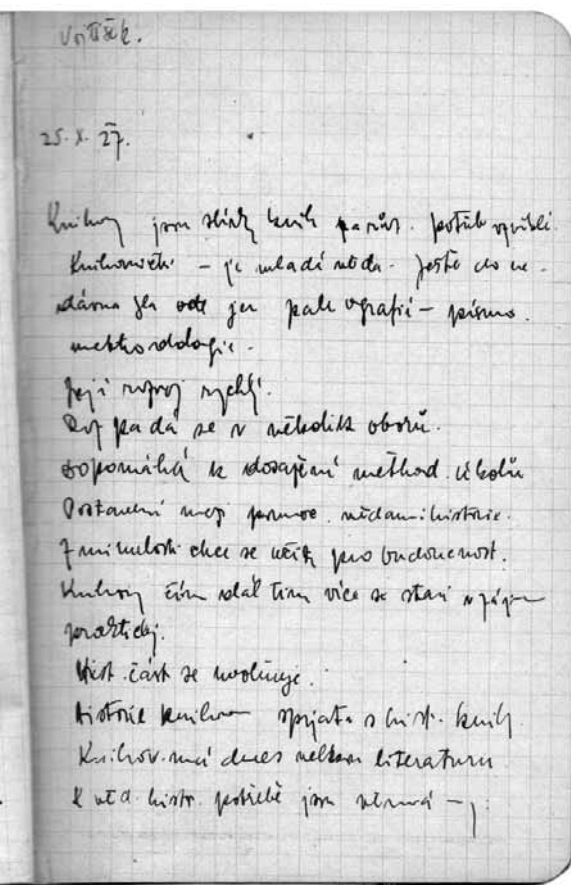
Současně s pražskou školou byla otevřena v roce 1921 v Ústí nad Labem německá Státní knihovnická škola. Jejím ředitelem byl jmenován Josef Martin, knihovník veřejné městské knihovny v Ústí nad Labem. Výrazně se od pražské lišila především tím, že byla určena jen pro knihovníky lidových knihoven, přijímala výhradně maturanty (posluchači bez maturity mohli být pouze mimořádnými posluchači a po zkoušce získali oprávnění vykonávat v knihovnách pouze pomocné práce). Odlišnosti byly i v osnovách, které se výrazně zaměřovaly na lidové knihovnictví (přednášela se lidovchova povšechně a zvláště, dějiny literatury se zvláštním zřetelem k tomu, jak používat děl slovesných pro lidovou výchovu).

Státní knihovnická škola byla znovu otevřena po dvou letech a výrazně reorganizována (výnosem MŠANO ze dne 19. července 1928, č. 65.311/28 a později ještě výnosem ze dne 1. září 1930 č. 93.878/30). Škola byla zaměřena především na poskytování vzdělání knihovníků veřejných knihoven. Ředitelem byl jmenován Josef Volf, ředitel Knihovny Národního muzea. Byla jednoletá; osnovy se podobaly osnovám německé Státní knihovnické školy, která byla sou-

Obálka dopisu Z. V. Tobolky jedné z frekventantek knihovnických kurzů v roce 1928

časně zrušena a spojena s pražskou. Pro české oddělení školy byla zřízena funkce administrativního správce, kterou zastával Josef Poch, ředitel Městské knihovny v Berouně (funkce byla v roce 1940 změněna na zástupce ředitele školy, protože bylo zrušeno oddělení české a německé). Po smrti ředitele Josefa Volfa byl jmenován ředitelem Němec Antonín Moucha (na škole vyučoval již od roku 1923), ředitel Knihovny vysokých škol technických v Praze (dnes Národní technická knihovna) a autor učebnice *Správa knihovny*, která vyšla až v roce 1947. Za doby svého působení se trvale snažil o reorganizaci školy. Došlo k ní v roce 1943; škola byla změněna na dvouletou, zvýšen podíl praxe, přijímání i uchazeči o nižší pozice ve vědeckých knihovnách. Škola díky řediteli Antonínu Mouchovi dost dlouho odolávala uzavření. Naposledy se vyučovalo ve školním roce 1943/1944.

Učebnice neexistovaly. Na škole se vyučovalo podle příruček, jejímiž autory byli zpravidla přednášející na všech typech kurzů a škol. Zásadní byl několikasetstránkový (612 stran) sborník *Československé knihovnictví*, vydaný pod redakcí Z. V. Tobolky, s jeho kapitolou o knihovnách

Poznámkový sešit studentky Věry Rychetské
z 1. ročníku přednášek Tobolkových kurzů
(přednáška prof. Vojtíška z 25. 10. 1927)

se v literárních dějinách, pokud je knihovnictví potřeba, pak také v paleografii, chronologii apod.

Následovala dvouletá intenzivní korespondence mezi ministerstvem a fakultou. Hledíme-li k potřebám našeho knihovnictví v celém rozsahu, nemůžeme být v pochybnostech, že jediné vhodné rozřešení otázky vzdělávání budoucích knihovníků mohly by přinést zvláštní kursy, které by se při filosofické fakultě zřídily. Kurzy by měly jméno Knihovnické kurzy při filosofické fakultě Karlovy university v Praze. Vyučování by obstarávaly tři učitelské síly, jedna z nich současně řízení kursů. Dále je uveden podrobný rozpis přednášek dvouletého studia. Pod dopisem je podepsán děkan Gustav Fridrich, profesor Václav Novotný a Zdeněk Nejedlý.

V korespondenci se pokračovalo. Pětadvacátého června 1926 s podpisy rektora Karlovy university a děkana Smetany se dočítáme o reorganizaci Státní knihovnické školy a jejím přičlenění k Filozofické fakultě UK: ...předně jest nepochybná potřeba, aby se knihovně nauky u nás povznesly z dosavadního svého autodidaktického rázu a aby byly přestavěny vskutku methodicky a soustavně, aby se naše knihovnictví mohlo přiblížiti k tomu stupni dokonalosti, které tento obor dostal v jiných zemích...

Dvacátého června 1927 se uvádí návrh profesorského sboru kurzů: Z. V. Tobolka (v roce 1927 se habilitoval a stal se prvním docentem knihovně v ČSR), Václav Vojtíšek, Jindřich Hrozný (vrchní bibliotékář Veřejné a universitní knihovny v Praze), Jan Thon s tím, že profesorská komise určí, co bude kdo přednášet. Zkušební komisi tvořili Jindřich Hrozný, Josef Volf, Václav Vojtíšek, Václav Tille (předseda) a Gustav Fridrich (místopředseda). Ze složení zkušební komise bylo nanejvýš zřejmé, že kurzy měly předpoklad vysoké úrovně.

Knihovnické kurzy byly zřízeny a otevřeny od akademického roku 1927/28 (podepsán tehdejší děkan Otakar Kádner) za řízení Z. V. Tobolky; zápis se uskutečnil ve dnech 10.–17. 10. 1927 (přijato 27 posluchačů). Současně děkan požádal ředitele Státní knihovnické školy o propůjčení vhodné místnosti k pořádání kurzů. I v dalších

letech neměl ředitel Z. V. Tobolka vždy jednoduchou úlohu. Dopisem s datem 3. 12. 1929 např. děkanátu sděluje: *Podepsané ředitelství knihovnických kurzů snažně žádá, aby pro otop knihovnických kursů bylo opatřeno dříví, které již došlo.* Současně Tobolka uctivě žádá, *aby byl knihovnickým kurzům přidělen potřebný nábytek, třeba ze starších zásob. Jedná se především o pět skříní (skříně mohou být bez dveří, tedy i obyčejné police), stůl do zkušební síně potažený zeleným sukem a deset stejných židlí, několik vitrín.* A ihned následuje odpověď děkana (6. 12. 1929) o poskytnutí nábytku a *vzhledem k tomu, že knihovnické kurzy nemají prostředků, bylo by potřebné předložit účet Zemskému úřadu k úhradě.* V podobném tónu je bohatá korespondence zachována v archivu Univerzity Karlovy.

Velmi časté jsou žádosti studentů o zproštění školného nebo kolejného, žádosti ředitelství školy o poskytnutí finančních prostředků na nákup nezbytných pomůcek pro výuku (křídly, utěrky), úklid, odemykání budovy nebo žádosti o umožnění praxe posluchačů ve Veřejné a universitní knihovně v Praze, Ústřední městské knihovně v Praze, Zemské a univerzitní knihovně v Brně. Každoročně kurzy dokončilo několik desí-

tek posluchačů – celkem za doby trvání v letech 1928–1939 těmito kurzy úspěšně prošlo 376 posluchačů. Z. V. Tobolka rezignoval dne 10. března 1939 na místo ředitele z důvodu odchodu na trvalý odpočinek (zůstával však dále ve funkci ředitele knihovny Národního shromáždění). Jeho nástupcem byl jednomyslně zvolen Jindřich Hrozný, v té době vrchní rada Národní a universitní knihovny v Praze. Z. V. Tobolka dosáhl toho, že Státní knihovnická škola byla na několik let zrušena a výuka byla včleněna do Filozofické fakulty UK. „Zapltil“ za to odchodem z vedení Spolku československých knihovníků.

Knihovnické vzdělávání v průběhu Československé republiky v letech 1918–1938 (a částečně i za okupace) procházelo dosti bouřlivým vývojem, probíhalo po několika liniích: knihovnické kurzy pro různé typy knihoven, Státní knihovnická škola v Praze a Ústí nad Labem, Knihovnické kurzy při Filozofické fakultě UK. Bylo však odborně důkladně propracované, mělo vynikající přednášející z řad vrcholných knihovnických osobností. Ve všech typech vzdělávání byly vychovány stovky zdatných a oddaných odborníků s dodnes zvučnými jmény, z nichž většina pokračovala ve své odbornosti celý svůj další profesní život.

JIŘINA KÁDNEROVÁ | Kadnerovaj@volny.cz

a katalogizaci; dalšími autory byli mj. Jan L. Živný (bibliografie) nebo Bohuslav Koutník (budovy a zařízení knihoven, knihovnická technika). Sborník z per největších českých knihovnických odborníků měl vysokou úroveň a studující knihovnictví ho používali po několik desetiletí (až do období kolem roku 1960).

Knihovnické kurzy při FF UK

Po celou dobu svého trvání v ředitelské funkci Státní knihovnické školy se Z. V. Tobolka snažil o její přičlenění k Filozofické fakultě UK. Poprvé v roce 1925 požádal dopisem prostřednictvím MŠANO fakultu o možnost přičlenění státní knihovnické školy k této fakultě zejména proto, aby posluchači dostali důkladnější vzdělání především v literárních vědách a pomocných vědách historických. Dopis MŠANO ze dne 25. 3. 1925 adresovaný děkanství fakulty uvádí: *aby škola poskytovala kandidátům také možnost vzdělávat*

POUŽITÉ PODKLADY:

- CEJPEK, Jiří. Knihovnicko-informační vzdělávání v České republice. In: *Národní knihovna*, roč. 6, 1995, č. 4, s. 135–140.
- KUBÍČEK, Jaromír. Vzdělávání knihovníků. In: Poch Josef. *K vývoji knihovnického školství u nás*. Praha: Státní nakladatelství, 1948. 34 s.
- Archiv Univerzity Karlovy, fond Fakulta filosofická, složka Knihovnické kurzy
- VOLF, Josef. První státní knihovnický kurs v Hořovicích (2. VIII.–29. VIII. 1920): (hrst vzpomínek). In: *Osvětový sborník Podbrdská*, roč. 9, 1931, č. 1, s. 1–5.
- ŽIVNÝ, Ladislav Jan. O odborném vzdělávání knihovníků. In: *Česká osvěta*, roč. 6, 1910, s. 232–137.

Do čísla přispěli

Mgr. Eva Bartůnková – Národní knihovna ČR ■ Michaela Baštecká – Knihovna Eduarda Petišky, Brandýs n. L.–Stará Boleslav ■ PhDr. Květa Cempírková – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích ■ PhDr. Jaroslav Císař – Střeďočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ Bc. Magdalena Hlušítková – Městský úřad Borovany ■ Soňa Husáriková – Městská knihovna Čelákovice ■ Mgr. Klára Choulíková – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy ■ PhDr. Jiřina Kádnerová – emeritní ředitelka Střeďočeské vědecké knihovny v Kladně ■ Mgr. Ivo Kareš – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích ■ Mgr. Milena Kodýmová – Pravdova knihovna Jarošov nad Nežárkou ■ Mgr. Věra Krajíčková – Knihovna Eduarda Petišky, Brandýs n. L.–Stará Boleslav ■ Miloslav Linc – Městská knihovna v Praze ■ Anděla Mansfeldová – Městská knihovna Hostivice ■ Romana Ouředníková – Městská knihovna Vyšší Brod ■ Naděžda Picková – Městská knihovna Čelákovice ■ Jiří Walker Procházka – spisovatel, scenárista ■ Mgr. Klára Smolíková – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ PhDr. Hana Týcová – Městská knihovna Písek ■ Milan Valden – publicista ■ Mgr. Tomáš Vejvoda – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy ■ Václava Vyhňalová – Městská knihovna Planá nad Lužnicí

Nastartování Národní knihovny ČR po její depolitizaci

rozhovor
s PhDr. Vojtěchem
Balíkem,
emeritním
ředitelem NK ČR
(2. část)

Vojtěch Balík, v letech 1977–1990 správce generálního katalogu a vedoucí oddělení jmenné katalogizace Státní knihovny ČSR (dále jen SK), se stal po sametové revoluci v letech 1990–2004 prvním apolitickým generálním ředitelem Národní knihovny ČR (dále jen NK). Ve druhé části rozhovoru se vyjadřuje především k otázce nové budovy pro NK (pozn. red.: první část viz *Čtenář*, roč. 71, 2019, č. 11, s. 391–394). V. Balík pracuje v současnosti ve Filosofickém ústavu AV ČR jako editor spisů J. A. Komenského a interpret jeho díla.

Dnes již nejspíš hledíte na existenci a fungování místa svého dlouholetého působení s odstupem a nadhledem, i když jste se v roce 2017 stal členem Rady NK. Přesto – naplňují se v současnosti vaše představy, se kterými jste do své funkce na začátku 90. let nastupoval, nebo stále vidíte rezervy, které zůstaly po působení vašich nástupců po vašem ne zrovna korektním odvolání z funkce tehdejšími ministrem Dostálem? Ten časový i osobní odstup mi umožňuje shrnovat a zobecňovat, ale také opravňuje k nezaujatému, objektivnímu hodnocení. Mám-li to zjednodušit a zkrátit, mé počáteční představy o tom, čeho, kdy a jak dosáhnout, se z větší části naplnily. Často ovšem v jiném čase, jiným způsobem a v jiné míře, než bych čekal. Málodko asi předvídal, že již v roce 1995 budeme kolaudovat nový velkokapacitní depozitář, vlastně pobočku knihovny v Hostivaři, a do dvou let po tom zcela zpřístupníme očištěný, rehabilitovaný a reorganizovaný šestimilionový knihovní fond. V tomto bodě se sluší vyzdvihnout rozhodující podporu tehdejšího vedení ministerstva kultury. Nejen při této příležitosti jsme také vybudovali nové technologické zázemí a vyzkoušeli nové přístupy k restaurování a hromadné ochraně fondu, promysleli nové metody, vydali doporučení atd.

A samotná správa památkově chráněného komplexu budovy?

Do přelomu století se také podařilo uskutečnit nejnámější stavebně-technické nápravné či rozvojové zásahy v Klementinu samém. Dnes to může znít banálně, ale mírně řečeno nebylo nijak snadné za permanentního nedostatku peněz provést výměnu oken, opravit značnou část střech a fasád, zavést zcela nový topný systém, rozvést po celém objektu nové komunikační sítě, otevřít nové kanceláře a studovny, zásadně opravit a přebudovat rozsáhlá sklepení... Připomeňme také, že jde o národní kulturní památku, kde památkové ohledy musejí mít prioritu. Mimochodem, souběžně s tím se podařilo zrekonstruovat a zpřístupnit nejcennější barokní jádro Klementina – Barokní knihovní sál, Zrcadlovou kapli, Astronomickou věž – a také sanovat nemalé škody, které způsobila velká voda v roce 2002. Jistě, na hlavní generální rekonstrukci či, jak se dnes říká, revitalizaci Klementinum teprve čekalo, ale přesto, opakovaně trusit o Klementinu ony z dřívějšíka zažité mýty o nevládném baráku nevhodném pro moderní knihovnu, kde údajně ještě pořád „hnijí“ knihy – to doložitelně zaznívalo v mediální kampani za novou budovu! –, bylo v té době již zcela nepravdivé, ne-

přijatelné a bohužel asi účelové. Mezitím jsme už měli připravenou a s ministerstvem kultury začali projednávat předběžnou studii i časový, desetiletý plán revitalizace Klementina. A tak se oklikou dostávám k jedné ze svých nenaplněných představ, mám-li se držet otázky: revitalizace zahájená po váhání a s obrovským zpožděním mými nástupci se ubírá zcela jiným směrem, ba má podstatně odlišné cíle. Hlavně, soudě podle dosavadních výsledků, jako by nepočítala s tím, že Klementinum je a má být knihovnou! Ale vraťme se k tomu hlavnímu, ke knihovnickému poslání a úkolům NK na počátku 90. let. Moje představa o její budoucnosti se postupně naplňovala a dostala podobu, jakou by tehdy málodko čekal: knihovna je plně automatizovaná, buduje databáze včetně celostátního souborného katalogu, umožňuje síťový přístup k datům, rozvíjí digitalizaci, poskytuje služby v automatizovaném systému včetně objednávání online, fulltextového vyhledávání a čtení v digitalizovaných dokumentech atd., postarala se o rozvoj systému sdílené katalogizace... A to vše v kontextu mezinárodní spolupráce a na základě mezinárodních standardů, na jejichž podobě se naši odborníci také aktivně podíleli. Ne třeba vypočítávat! Každý uživatel i knihovník přece všechny tyto zdroje a nástroje užívá, pracuje s nimi, má je za nezbytné a zároveň za samozřejmé, nemá důvod nad nimi žasnout. A je to dobře. To jen my ve věku pamětníků, kteří „jsme byli u toho“, ještě máme před sebou ona devadesátá léta, kdy nejen v NK všechno volalo po nějaké nápravě, pozvednutí z ruin, nastartování od nuly, nastolení nových vztahů a pořádků... Problémů a úkolů k řešení i nemalých překážek a nepřijemností, ba sporů bylo nepočítaně.

A problematika automatizace?

Zřizovatel v prvních letech určitě neměl pro automatizaci NK, natož budování sítě knihoven žádné porozumění a zájem a v tomto směru nás nijak nepodpořil. Ze zpětného pohledu vidím jako úspěch také relativně krátkou dobu, kdy jsme toho všeho dosáhli. Vždyť ve srovnání s tím, jak se některé dnešní navazující projekty uskutečňují pomalu a obtížně, je doba desíti či dvanácti let, za kterou jsme dosáhli kýchého stavu, vlastně chvilku, natož vezmeme-li v úvahu shora zmíněný problematický dobový kontext. Pokud

se týče budování automatizované sítě knihoven v tehdejší Československu, zde nelze než znovu důrazně zopakovat, že to byla americká Mellonova nadace a za ni u nás jednající prof. Andrew Lass spolu s Pew Charitable Trust a dalšími, kteří mají rozhodující zásluhu na uskutečnění projektu CASLIN a na všem, co je jeho obsahem a co na něj navazuje. Ale pomoc či nabídka ke spolupráci v některých speciálních oblastech přicházela i od řady dalších institucí ze zahraničí: přibýly významné a objemné knižní dary. Byli jsme zváni na konference, byla nám hrazena nejruznější školení. Záhy jsme se stali i vítanými partnery spolupráce. Byli jsme například v UNESCO první u zrodu projektu *Paměť světa*, byli jsme schopni přijmout a zavést mezinárodní standardy a jako první z bývalého „východního“ bloku umístit svá bibliografická data ve světové databázi OCLC, abych alespoň symbolicky jmenoval něco z té škály témat, s nimiž se účastníme mezinárodní spolupráce. Je třeba zdůraznit, že se nic nevymyslí ani neudělá samo, proto také mluvím v plurálu. Za tím rozvojem a úspěchy je nasazení, odbornost a úsilí zcela konkrétních lidí – mých spolupracovníků, jimž patří nehynoucí zásluha. Naše knihovnická komunita jistě ví, o kterých osobnostech mluvím... Ale pokud jde o vlastní knihovnické poslání NK, nemohu vynechat také jednu nenaplněnou představu: když jsem před více než dvaceti lety ztěžka, téměř navzdory zřizovateli vydobyl na parlamentní půdě do rozpočtu knihovny mimořádnou částku 15 milionů korun na nákup zahraniční literatury, rozhodně jsem si nepředstavoval, že ani dnes nebude knihovna schopna vynaložit na nákup zahraniční literatury o moc vyšší nominální částku, tj. že v reálu bude nakupovat stále méně. Což dnes jako jeden z tisíců profilových uživatelů knihovny také neblaze pociťuji, když nemohu v katalogu najít ten či onen důležitý zahraniční titul, a věru nejde o nějaké okrajové speciality.

Mnohaletý evergreen knihovnické profese u nás: nová budova pro NK – ano, ne, jak, kde a kdy?

Řekne-li se NK, vybaví se nejen mně Klementinum, řekne-li se Klementinum, myslí se tím NK. Prožil jsem v Klementinu ve všech myslitelných podobách vztahu, pouta a odpovědnosti k této

knihovně půl století a dnes z odstupů a nadhledu tvrdím, že Klementinu jakožto úžasnému baroknímu útvaru velmi prospívá, ba je přirozeně ožívuje a dává mu smysl silné národní poslání NK, kterou obrazně i doslova hostí. Na druhé straně knihovně prospívá, symbolicky i hmatatelně, že právě v Klementinu vyrostla a je zde už více než čtyři a půl století přirozeně doma. Pro tisíce uživatelů a návštěvníků, a to nejen z tzv. akademické obce, ale i pro ty, kteří jen „chodí okolo“, je Klementinum s fungující knihovnou evidentně něčím samozřejmým, místem, které patří k životu v Praze, kde zřetelně vnímají dlouhou a hlubokou tradici vědění. Čerpají z jeho jedinečné a nenahraditelné strategické polohy uprostřed historického města, z blízkosti dalších vzdělávacích a kulturních institucí, z toho, že je významným bodem v průsečíku historických tras. Z toho přece těží i sama Praha, vždyť Klementinum s NK je jednou z nejvýznamnějších historických intelektuálních dominant metropole, jež dává střed města smysl a ducha. To všechno by nemohlo splňovat i sebelépe památkově zrekonstruovaný areál vyprázdňený od svého přirozeného duchovního poslání a jako nějaký skanzen předváděný turistům, tím méně hosticím – aby se takzvaně uživil – různé turistům adresované komerční aktivity, byť v lepším případě deklarované jako „kulturní“. A nezachrání to ani údajné setrvání NK v Klementinu v té podobě, že zde někde v odlehleém křídle zůstane historický fond, případně jiná podobně speciálně zaměřená oddělení. Položme si otázku: mohla by se takovým jedinečným fenoménem stát nějaká nová sebeluxusnější budova, třeba i vybavená úžasně sofistikovanou technologií, pro jejíž uplatnění nejsou údajně v Klementinu podmínky? Přítomnost NK v Klementinu je natolik samozřejmá a žádoucí, že stojí za to hledat nikoli argumenty, proč tam být nadále nemůže, ale způsoby, jak by tam mohla dobře a pokud možno lépe fungovat i do budoucna. A to případně i za relativně vysokou cenu – nejen finanční, ale i třeba určitého kompromisu, pokud jde o čistě technicky pojatý uživatelský komfort. Poukazy na kritický stav technických a objemových parametrů dokládající, že Klementinum není pro další působení NK perspektivní a že je nezbytné knihovnu přestěhovat do nové hlavní budovy, nepřesvědčují

hlavně proto, že jsou účelově medializované a jako takové prvoplánově hroživé. Jsou na úrovni sloganů pro kampaň! Domnívám se, že natolik závažné a nákladné rozhodnutí, vyžadující politickou podporu, musí být podloženo jedinečnou odbornou, velmi přísnou stavebně technickou a odborně knihovnickou studií analyzující stav objektu, jeho možnosti i důvodně očekávané trendy v knihovnicko-informační oblasti. Ta by měla projít otevřenou a zároveň kompetentní společenskou oponenturou, která by prověřila jednoznačnost, věrohodnost a nezvratnost jejích závěrů, tudíž nezpochybnitelnou oprávněnost takového rozhodnutí. A měly by být ovšem zhodnoceny dalekosáhlé důsledky a náklady všeho druhu, nejenom ekonomické. Zůstane-li jen v rovině praktické, ztráta strategické polohy knihovny a její faktické rozdělení (ovšem podle jakého kritéria?) by logicky znamenalo zhoršení, zkomplikování přístupu uživatelů k jejím fondům a službám, při násobném navýšení investičních a zejména provozních nákladů. Alespoň dosud se totiž o nové budově pro NK uvažovalo jako o dalším, již třetím objektu ke stávajícím dvěma rozsáhlým a samozřejmě nákladným, Klementinu a Hostivaři. To není ani ekonomicky, ani funkčně ospravedlnitelné. Vždyť podpora výstavby nových rozsáhlých a komplexních budov knihoven v zahraničí – již se tak rádo argumentuje – sleduje funkčně a ekonomicky oprávněný cíl umístit takovou knihovnu konečně do vlastního, a to jednoho sídla.

A pokud nakonec zvítězí rozhodnutí pro stavbu nové budovy?

Připusťme, že rozhodnutí vystavět novou budovu pro NK na základě nezvratných argumentů zvítězí. Pak bych ovšem trval na dvou jednoznačných podmínkách: aby nová budova byla koncipována jako náhrada Klementina v plné míře a aby pro Klementinum bylo již předem nalezeno, opět na základě důkladné rozvahy a veřejné diskuse, jiné velmi silné, veřejné a z hlediska tradice a ducha místa vhodné a důstojné poslání. Celé dosavadní zdůvodňování nutnosti výstavby nové budovy pro NK operuje jako se samozřejmostí s růstem objemových parametrů všeho druhu, tj. že prostor pro knihovnu jako takovou je v Klementinu po všech stránkách ne-

dostačující, přičemž ho bude potřeba stále více. Při bližším pohledu však prostorová tíseň nedoléhá zdaleka na všechny agendy knihovny a zdaleka ne všechny rostou či budou růst v tom smyslu, že by vyžadovaly významně větší prostor. Konkrétně a stručně: vývoj v posledních desetiletích ukazuje, že nelze předpokládat nějaký výrazný růst počtu fyzických uživatelů, respektive návštěvníků knihovny, o počtu zaměstnanců ani nemluvě. Pro sociální infrastrukturu knihovny, tj. obecné veřejné prostory a komunikace, sociální zázemí a obecné služby veřejnosti, pro její vnitřní agendy, jako jsou knihovnické, bibliografické, fondové, expertní a technické agendy, obecné řídicí agendy, administrativa, hospodářsko-správní servis, pro knihovnické, vzdělávací a kulturní služby, tj. interakci s uživatelem či návštěvníkem, informační média, studium, vzdělávací a kulturní akce to znamená, že nebudou vyžadovat o moc více prostoru, ale spíše jeho lepší organizaci, uzpůsobení, vybavení... Na druhé straně – základním a podstatným objemovým parametrem knihovny jakožto instituce s národní konzervační funkcí, s níž se musí počítat při jakémkoli rozvažování o její budoucnosti na prvním místě, je objem knihovního fondu. U něho je trvalý a významný růst, tedy trvalá potřeba dalšího prostoru, realitou. A to i když neporoste, případně bude i klesat počet docházejících jednotek kvůli objektivnímu poklesu produkce fyzických svazků. Zde je třeba před jakýmkoli dalším plánováním volit mezi řešením absolutně idealistickým – skladovat veškerý mnohamilionový fond bez ohledu na míru jeho skutečného využití v centrální budově, a řešením organizačně racionálním – skladovat různé části fondu v centru a „na periférii“ podle kategorie a intenzity jeho využití. První řešení, i kdyby bylo uskutečnitelné, je neekonomický luxus a funkčně nerealistické. Argument pro skladování veškerého fondu v centru, totiž že je zde uživatelům více k dispozici, je jen zdánlivý. Při obrovském objemu fondu a rozsahu areálu knihovny je cesta knihy k uživateli prakticky stejně složitá a zdoluhavá jako při dovozu z venku. V této souvislosti nemohu nezpomenout pro mne v tomto směru negativní případ nové francouzské národní knihovny, která je příkladem toho, jak dopadne politický projekt sledující při-

márně jen monumentální reprezentaci a málo se ohlížející na funkční potřeby. Ostatně pro NK nepřichází centralistické řešení v úvahu už jenom proto, že národní konzervační fond má být z principu bezpečně uložen a archivním způsobem využíván mimo centrum knihovny. Druhé řešení je realistické a relativně ekonomické. Za situace, kdy devadesát pět procent objednávek dnes přichází předběžně online, uživatel s odloženým dodáním v případě, že žádaná jednotka má být dovezena z externího skladu, evidentně počítá. Je ovšem třeba dobře promyslet a pružně aktualizovat rozdělení na centrální a vzdálený fond a přitom vhodně obsahově koncipovat a zásadně navýšit objem volně dostupného fondu v centru. Tak bude objednávání položek z externě umístěného nízkobrátkového fondu stále spíše mimořádné a denní dovoška se udrží zpravidla na několika málo desítkách jednotek. V každém případě vždy platí, že NK může rozumně setrvat v Klementinu jen za podmínky, že areál projde rekonstrukcí a adaptací, která – sice s veškerým ohledem na jeho historickou podstatu – přece jen musí primárně cílit na funkci knihovny. Tomu však, nakolik jsem informován, koncept současně probíhající revitalizace a výsledek dosud uskutečněných etap bohužel neodpovídá.

Už jste zmiňoval, že služeb NK využíváte i v současnosti. Jak intenzivně?

Jsem řádným, jak se odborně říká, profilovým uživatelem Národní knihovny, tedy takovým, na jakého primárně tato knihovna svým posláním míří. Do Klementina chodím docela rád: mohu se zde totiž po těch letech v klidu nořit do knih, nikoli do problémů budovy, personálu... Ale přiznám, že mé návštěvy zde řídí. Může za to digitalizace: čím dál tím víc pramenů mně potřebných, tj. hlavně historických, mohu totiž číst na svém počítači. Dnes jsou jich takto volně dostupné snad už statisíce, povětšinou ovšem na zahraničních serverech.

Děkuji vám za velmi zajímavou analýzu přelomového období po listopadu 1989 i váš pohled na existenci případně nové budovy knihovny.

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkk.cz

Foto: archiv V. Balíka

Knihovníci a ex libris Jihočeský kraj

Řada knihoven má své ex libris, některé knihovny mají i jejich sbírky a dokonce mnozí knihovníci mají svá vlastní. V tomto cyklu jsme se zaměřili právě na ex libris knihovníků. Osmá část je věnována Jihočeskému kraji.

Miloslav NOVOTNÝ (1894 Radomyšl u Strakonice – 1966 Strakonice)

knihovnik v Národním muzeu, literární kritik, učitel na knihovnické škole, vědecký pracovník

autoři: ↑ Vladislav Hřímalý (1895–1936), ↑ Antonín Burka (1896–1947), ↑ Jan Konůpek (1883–1950)

Emilie STUDNIČKOVÁ-HLACHOVÁ
(1926 České Budějovice)
knihovnice a vedoucí dětského oddělení v JVK v Českých Budějovicích

← autor: Karel Štěch (1908–1982)

Václav TILLE
(1867 Tábor – 1937 Praha)
knihovnik, literární a divadelní kritik

autor:
Láďa Novák (1865–1944)

Josef ŠIMÁNEK

(1883 Jindřichův Hradec – 1929 Praha)
knihovnik, spisovatel, sokol, skaut

← autor:
Josef Váchal
(1884–1969)

Ludvík FEIGL (1861 Tábor – 1942 Praha)
archivář, knihovnik České besedy ve Lvově

autoři:
↑ Rudolf Mekicki (1887–1942)
← Antonín Doležal (1900–1968)

Jaromír MALÝ

(1885 Písek – 1955 Praha)
knihovnik, ředitel knihovny Národního shromáždění, zakladatel časopisu Otavan, sběratel ex libris

autoři:
← Otakar Vaňáč
(1878–1955)
→ Josef Váchal
(1884–1969)

KVĚTA CEMPÍRKOVÁ | cempirkova@cbvk.cz

Obr.: sbírka ex libris Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích

Blahopřejeme!

Foto: archiv MěK Čelákovice

Paní N. Štěrbová se svými kolegyněmi z knihovny s oceněním Papilio Bibliothecalis (2011)

Sídlo knihovny na počátku 70. let... a její současné umístění ve vile ve městě po adaptaci z let 2001–2002

V listopadu oslavila své kulaté narozeniny paní Naděžda Štěrbová, dlouholetá ředitelka Městské knihovny Čelákovice. Do knihovny nastoupila 1. 1. 1970 jako absolventka střední knihovnické školy a jediná pracovnice. V roce 1973 byla přijata druhá profesionální knihovnice. Od 70. let dosahovala knihovna stálého vzestupu, budují se katalogy generální, autorský a názvový. V těchto letech započala spolupráce se školami nejen ve městě, ale i v okolních obcích. Z původních nedostačujících a nevhodných prostor se N. Štěrbové podařilo v 80. letech přemístit knihovnu do zadaptované několikapodlažní vily ve městě. Později iniciovala její rozsáhlou rekonstrukci (2001–2002). Dětské oddělení se postupně rozšířilo na celé patro budovy a v podkroví vznikly kanceláře. Nové prostory umožnily rozvoj dalších aktivit knihovny pro veřejnost a zejména pro práci s dětskými čtenáři. Během let se knihovna rozrostla o dvě pobočky a taktéž vykonávala metodickou pomoc pro přilehlé obce. V roce 1992 se Městská knihovna Čelákovice stala samostatným právním subjektem.

Pod vedením N. Štěrbové se knihovna zapojila do mnoha knihovnických projektů, sledovala nové trendy, využívala moderní výpočetní techniku.

V květnu 1995 proběhl v Čelákovících 2. řádný sjezd SKIP. Zúčastnilo se ho 200 delegátů a hostů, včetně zahraničních.

V roce 1994 byl zakoupen do knihovny první počítač. Započalo elektronické zpracování knih do knihovního systému LANius, v roce 2000 bylo zahájeno elektronické půjčování dokumentů.

Za dobu svého působení se N. Štěrbová zasloužila o všestranný rozvoj knihovny. Vždy podněcovala kolektiv k aktivitě v oboru: k účasti na seminářích, přednáškách, odborných školeních a rovněž na setkáních a poradách knihoven. Stála u vzniku dlouhodobých projektů knihovny, jako jsou tematické cykly besed, literární soutěže a výstavy amatérského umění čtenářů. V roce 2011 byl paní Štěrbové, která vedla naši knihovnu 40 let a z malé obecní knihovny postupně vybudovala moderní kulturní zařízení, udělen první motýlek v historii Papilio Bibliothecalis jako „ocenění za soustavnou přínosnou činnost v oboru“. Když paní Štěrbová odcházela v roce 2009 z funkce ředitelky, pracovalo v knihovně již sedm knihovnic.

Naděžda Štěrbová v knihovně pracuje doposud. Za všechny pracovnice knihovny jí přejeme hodně zdraví do dalších let!

NADĚŽDA PICKOVÁ a SOŇA HUSÁRIKOVÁ

| mestska@knihovna.celakovice.cz

JMENNÝ REJSTŘÍK

BARTŮŇKOVÁ, Eva:

Z KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY: Zahraniční knižní novinky pro praxi veřejných knihoven, 10/378 • Zajímavé zahraniční knižní novinky, 12/466

BAŠTECKÁ, Michaela – KRAJČÍKOVÁ, Věra:

Středoškoláci v Knihovně Eduarda Petišky, 12/425

BEDNÁŘOVÁ, Jana:

Tipy na letní čtení, 7–8/248 • Studijní cesta SDRUK 2019 – Nizozemsko, 7–8/259

BĚLINOVÁ, Eva:

Školní čtenářské kluby pro radost ze čtení, 3/83 • Půjčit, nebo nepůjčit?, 7–8/261

BLECHOVÁ, Zdena – RICHTER, Vít:

Zpráva o stavu knihoven v Čechách, 7–8/266

BOBKOVÁ, Kateřina:

21 let v rytmu Čtenáře, 1/12

BROŽEK, Aleš (abr):

Dopad knihovního zákona z roku 1919 na obce Ústeckého kraje, 4/146 • Veřejné knihovny v Ústí nad Labem za první republiky, 4/149 • Špindlerova knihovna za první republiky, 4/152 • Udělování Cen českých knihovníků, 9/305

BUREŠOVÁ, Jarmila:

Nová metodická příručka pro každodenní praxi, 3/114

CEMPÍRKOVÁ, Květa:

KNIHOVNÍCI A EX LIBRIS: 1. část, 4/135 • 2. část – Olomoucký kraj, 5/187 • 3. část – Jihomoravský kraj, 6/234 • 4. část – Liberecký kraj, 7–8/269 • 5. část – Plzeňský kraj, 9/323 • 6. část – Zlínský kraj, 10/362 • 7. část – Kraj Vysočina, 11/415 • 8. část – Jihočeský kraj, 12/444

ČISÁŘ, Jaroslav (–JaC–):

Žaloba NTK na Sekyra Group a. s., 2/74 • Rekord Knížky pro první čtenářku, 4/158 • Anketa SUK – Čteme všichni 2018, 5/186 • Došlo k dohodě, 6/206 • Rozhovor s PhDr. Vítem Richterem, ředitelem Knihovnického institutu NK ČR..., 6/211 • Desátá valná hromada SKIP: Vrchol, který nenastal, 9/303 • Rozhovor s Mgr. Romanem Giebischem...: Aby knihovny nebyly Popelkou, 9/306 • Nový depozitář v dohledu, 10/361 • Nastartování NK ČR po její depolitizaci: rozhovor s PhDr. Vojtěchem Balíkem...: 1. část, 11/391 • 2. část, 12/440 • Mám ráda výzvy: rozhovor s Barbarou Lison, 12/430

CLARKE, Melvyn:

Ztraceni v překladu? Viditelnost překladatelů v českých veřejných knihovnách, 11/416

ČÁPOVÁ, Miroslava:

viz HANÁČKOVÁ, Hana, 6/222

ČÍŽKOVÁ, Nada:

Knihovna v sirotčinci, 1/31

DAŇKOVÁ, Jarmila:

První jihlavský český knihovník, 11/406

DOČKALOVÁ, Marie:

Knihovnictví v Třebíči od roku 1885, 11/409

DOUŠA, Ondřej:

QR kódy a jejich využití v knihovnách, 10/348

DŽUGANOVÁ, Daniela:

viz MLEJOVÁ, Helena, 3/98

FERDINANDOVÁ, Ivana:

viz KOPENCOVÁ, Zuzana, 11/396

FIALOVÁ, Jana – ŠTROSSOVÁ, Ivana:

Od Městské veřejné knihovny Havlíčkovy ke Krajské knihovně Vysočiny, 11/404

FÍŠROVÁ, Lenka:

Knihovna v „Hanáckých Benátkách“, 5/193

GARAMSZEGI, Tereza:

Nejen o dobrovolnictví očima dobrovolnice, 4/141 • Lekce mediální gramotnosti, 4/142

GIEBISCH, Roman:

ZE SVĚTA: 1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 9/338 • 10/377 • 11/419 • 12/465

HÁJKOVÁ, Zuzana:

Šťastný konec, 4/133

HANÁČKOVÁ, Hana – ČÁPOVÁ, Miroslava:

Noc s Andersenem již podevatenácté, 6/222

HARTL, Roman:

Veřejná knihovna v Rakovníku za 1. republiky, 1/29

HAŠKOVCOVÁ, Marie – HOLOUBKOVÁ, Monika:

Webarchiv jako paměť českého internetu, 5/171

HENDRYCHOVÁ, Hana (sest.):

Knihovny Plzeňského kraje před a po vydání prvního knihovního zákona, 9/327

HERMANOVÁ, Jana:

Pohled akvizitéra, 7–8/245

HLASIVCOVÁ, Markéta:

Malá úvaha o farních knihovnách, 1/10 • Vydátný pramen studia pedagogiky teoretické i praktické, 5/163

HLUŠTÍKOVÁ, Magdalena:

Knihovny v Borovanech, 12/456

HOLOUBKOVÁ, Markéta:

viz HAŠKOVCOVÁ, Marie, 5/171

HOLUBIČKOVÁ, Lenka:

Osudy Obecní knihovny v Benešově u Semil, 7–8/294

HOUSKOVÁ, Zlata:

Knížky i pohlazení agamy vousaté, 1/26

HRUŠKA, Zdeněk:

Projekt CDArcha, 9/308

HUSÁRIKOVÁ, Soňa:

viz PICKOVÁ, Naděžda, 12/446

CHOULÍKOVÁ, Klára:

Vysokoškolská knihovna a informační gramotnost: Závod s časem, 12/427

JANČÁŘ, Radovan:

První knihovní zákon a Uherské Hradiště, 10/368

JANOŠKOVÁ, Kateřina:

Rok vědy a techniky s knihovnou, 3/113 • Pohledem účastnice valné hromady SKIP, 9/304

JEŽKOVÁ, Veronika:

Osobní knihovna Josefa Václava Sládka, 7–8/282

JIRKALOVÁ, Hana:

Čtenář dříve a nyní, 11/394

VALDEN, Milan:

Literární kronika první republiky, 2/59 • Síla literatury, 4/153

ROZHOVOR**CÍSAŘ, Jaroslav:**

Rozhovor s PhDr. Vítem Richterem, ředitelem Knihovnického institutu NK ČR..., 6/211 • Mám ráda výzvy: rozhovor s Barbarou Lison, 12/430

STATISTIKY**RICHTER, Vít:**

Čtení, získávání a využívání e-knih a audioknih v roce 2018: 1. část, 3/91 • 2. část, 4/130

STÁŽE V ZAHRANIČÍ**KAMENICKÝ, Jan:**

Finsko – Helsinky, 1/21 • Německo – Berlín, 2/65 • Rakousko – Vídeň, 3/102 • Irsko – Dublin, 4/136 • Nizozemsko, 5/174 • Dánsko – Kodaň a okolí včetně Malmö, 7–8/254 • Norsko, 9/317 • Pobaltí, 11/398

TÉMA:**Církevní knihovny****HLASIVCOVÁ, Markéta:**

Malá úvaha o farních knihovnách, 1/10

KOKEŠ, Luboš – STROUHALOVÁ, Marcela:

„Loupež za bílého dne“: osudy klášterních knihoven po akci „K“, 1/3

Český literární samizdat**PŘIBÁŇ, Michal:**

Jak vznikala encyklopedie literárního samizdatu, 6/203

VALDEN, Milan:

Český literární samizdat: recenze, 6/207 • Unikátní knihovna Libri prohibiti, 6/208

Čtenářské kluby**BĚLINOVÁ, Eva:**

Školní čtenářské kluby pro radost ze čtení, 3/83

MAZÁČOVÁ, Pavlína:

Společensví praxe rozvíjí informační gramotnost žáků, 3/89

VRTALOVÁ, Lucie:

Cesta ke čtenářskému klubu v Obecní knihovně Chocerady, 3/86

Čtení na léto**BEDNÁŘOVÁ, Jana:**

Tipy na letní čtení, 7–8/248

HERMANOVÁ, Jana:

Pohled akvizitéra, 7–8/245

PILNÁ, Věra:

Když je cesta stejně důležitá jako cíl..., 7–8/244

RAŠKOVÁ, Petra:

Jak jsem objevila literaturu, 7–8/246

Dress code v knihovnách**KOŠANOVÁ, Martina:**

Knihovnické uniformy?, 4/129

KUČEROVÁ, Dagmar:

Šaty dělají i z knihovníků opravdové profíky, 4/123

RÖSSLEROVÁ, Klára:

Zahraniční praxe s dress codem v knihovnách, 4/126

ŠIMSOVÁ, Sylva:

Dress code v knihovnách ve Velké Británii, 4/124
Granty

RICHTER, Vít:

Dotace Ministerstva kultury pro knihovny, 10/343

Možnosti financování investičních akcí knihoven z Evropských strukturálních a investičních fondů, 10/346**ZOUBEK, Ladislav:**

Doporučení k projektům Knihovna 21. století, 10/345

Informační gramotnost**BAŠTECKÁ, Michaela – KRAJČÍKOVÁ, Věra:**

Středoškoláci v Knihovně Eduarda Petišky, 12/425

CHOULÍKOVÁ, Klára:

Vysokoškolská knihovna a informační gramotnost: Závod s časem, 12/427

LINC, Miloslav:

Jsmo napřed! aneb Knihovny nemusejí být jen skladištěm knih a zastaralých postupů, 12/423

Knihovny a umění**NEUBAUEROVÁ, Viola:**

Artotéka Městské knihovny v Praze, 2/49

SOKOLOVÁ, Květuše:

Artotéka města Plzně: jedinečný projekt podpory současného výtvarného umění, 2/47

ŠEDOVÁ, Táňa:

Historie artoték, 2/43

ŠEDOVÁ, Táňa:

Žít s obrazy. Artotéka Moravské galerie v Brně, 2/52

Listopad 1989 v knihovnictví**CÍSAŘ, Jaroslav:**

Nastartování NK ČR po její depolitizaci: rozhovor s PhDr. Vojtěchem Balíkem..., 1. část, 11/391 • 2. část, 12/440

JIRKALOVÁ, Hana:

Čtenář dříve a nyní, 11/394

STOKLASOVÁ, Bohdana:

Co listopad 1989 českým knihovnám dal a vzal – část 1: Vylétnutí z klece, 11/383

VLASÁK, Rudolf:

Československá soustava VTEI a listopad '89, 11/387

Valná hromada SKIP, Praha 2019**BROŽEK, Aleš (abr):**

Udělování Cen českých knihovníků, 9/305

CÍSAŘ, Jaroslav:

Desátá valná hromada SKIP: Vrchol, který nenastal, 9/303 • Rozhovor s Mgr. Romanem Giebischem...: Aby knihovny nebyly Popelkou, 9/306

JANOŠKOVÁ, Kateřina:

Pohledem účastnice valné hromady SKIP, 9/304

100 let Pedagogické knihovny J. A. Komenského**HLASIVCOVÁ, Markéta:**

Vydatný pramen studia pedagogiky teoretické i praktické, 5/163

PETROVIČOVÁ, Marcela:

Osobnosti spojené s historií Pedagogické knihovny J. A. Komenského, 5/169

VANIČKOVÁ MAKOSOVÁ, Edita:

Centrum pro školní knihovny, 5/165

VEŠKRNNOVÁ, Pavla:

Sukova studijní knihovna literatury pro mládež, 5/167

UDÁLOSTI**BEDNÁŘOVÁ, Jana:**

Studijní cesta SDRUK 2019 – Nizozemsko, 7–8/259

CÍSAŘ, Jaroslav (–JaC–):

Anketa SUK – Čtème všichni 2018, 5/186 • Nový depozitář v dohledu, 10/361

HANÁČKOVÁ, Hana – ČÁPOVÁ, Miroslava:

Noc s Andersenem již podevatenácté, 6/222

KÁDNEROVÁ, Jiřina:

Knihy, konference i výstava o Mahenovi, 9/313

KAŇKA, Jan:

Ohlédnutí za Bibliowebem 2019, 7–8/279

KANTOVÁ, Zuzana:

Pátý workshop pro metodiky knihoven v Liberci, 1/19

KELLER, René:

Výstava 200 let České čtenářské společnosti radnické, 1/9

KONVALINKOVÁ, Blanka:

Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky v roce 2019, 11/401

KORDOVÁ, Eva:

Pocta spisovateli Eduardu Petiškovi, 8/253

KŘÍŽ, Jaroslav:

Knihovna v nádražní budově II, 3/105

NEKOLOVÁ, Kateřina:

Ozvěme se! Za knihovny!, 10/353

NOVOTNÁ, Iveta:

OKNa 2019, 7–8/280

PILLEROVÁ, Vladana:

Konference *Architektura a výstavba knihoven*, 10/355 • Druhý ročník DojoConu, 7–8/270

RICHTER, Vít:

Městská knihovna roku 2018: mezi benchmarkingem a mystery shoppingem, 1/14

STRAKA, Josef:

Nebát se – festival *Den poezie 2018*, 3/106

ŠEDÁ, Marie:

Jak nastartovat obecní knihovnu?, 10/358

ŠUDOMOVÁ, Miroslava:

Skácelové – výstava o malířích a básnících jednoho rodu, 7–8/253

VÁVROVÁ, Petra:

Knihy jedou na „lčení“ do Německa, 10/354

VLKOVÁ, Pavla:

Cesta naděje: od terezínského ghettu k Izraeli: výstava dětských kreseb, 4/139

WIMMEROVÁ, Daniela:

Setkání „starých přátel“ v Příbrami, 9/315

Oceněné knihovny a knihovnicí, 11/403**VYUŽITÍ NOVÝCH TECHNOLOGIÍ****DOUŠA, Ondřej:**

QR kódy a jejich využití v knihovnách, 10/348

HAŠKOVCOVÁ, Marie – HOLOUBKOVÁ, Monika:

Webarchiv jako paměť českého internetu, 5/171

HRUŠKA, Zdeněk:

Projekt CDArcha, 9/308

KALOUSKOVÁ, Jana:

Koncept webu Městské knihovny Ústí nad Orlicí, 6/218

KOPENCOVÁ, Zuzana – FERDINANDOVÁ, Ivana:

Projekt *CENTRAL* – katalogizace beletrie pro knihovny, 11/396

KŘIVÁNKOVÁ, Kateřina:

Zvol si info aneb Mozkem proti fake news!, 4/143

KŘÍŽ, Jaroslav:

Akviziční portál, 6/216

VZDĚLÁVÁNÍ**KÁDNEROVÁ, Jiřina:**

Z historie knihovnického vzdělávání. 1. část – knihovnické kurzy, 9/310 • 2. část – knihovnické školy a kurzy při FF UK, 12/436

Z HISTORIE**BLECHOVÁ, Zdena – RICHTER, Vít:**

Zpráva o stavu knihoven v Čechách, 7–8/266

Z KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY**BARTUŠKOVÁ, Eva:**

Zahraniční knižní novinky pro praxi veřejných knihoven, 10/378 • Zajímavé zahraniční knižní novinky, 12/466

ZE SVĚTA**GIEBISCH, Roman:**

1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 9/338 • 10/377 • 11/419 • 12/465

ZE ZAHRANIČÍ**HÁJKOVÁ, Zuzana:**

Šťastný konec, 4/133

KAMENICKÝ, Jan:

Veřejné knihovny versus Amazon, 2/54

KATUŠČÁK, Dušan:

Začiatky slovenského knihovnictva po roku 1918, 7–8/274

MLEJJOVÁ, Helena – DŽUGANOVÁ, Daniela:

Celoslovenská odborná konferencia *Knižnice 2018*, 3/98

PRUCKOVÁ, Lenka:

Střípky z konference IFLA v Aténách, 10/351

KNIHOVNY SOUČASNOSTI 19

Sborník z konference **Knihovny současnosti 2019** zdarma ke stažení na **www.sdruk.cz**

Jihočeská vědecká knihovna v zrcadle času

Dnes již nikdo nespočítá, kolik knih, čtenářů a knihovníků se vystřídalo v jihočeských knihovnách za 100 let od vzniku Československé republiky. Jedním z prvních zákonů, které nová republika přijala, byl zákon o veřejných knihovnách obecních z roku 1919. Vytkl si ambiciózní cíl: knihovna měla být zřízena v každé obci republiky. Unikátní hustá síť veřejných knihoven v ČR tak vlastně symbolizuje demokratické principy a tradice, na kterých byla naše republika založena.

→ **Stále více se knihovny stávají místem setkávání nejen lidí a informací, ale hlavně lidí navzájem. Kdoví, jestli právě tohle není ve světě elektronických médií a sociálních sítí to nejdůležitější.**

Svět se mění, ale to hlavní, proč knihovny vznikly, zůstává. Jsou místem, kde se kulturní a vědomostní bohatství nejen uchovává, ale je také k dispozici každému, kdo o něj projeví zájem. Už dávno nejsou jen půjčovnami knih, nabídka služeb v digitální podobě je samozřejmostí, stále více se knihovny stávají místem setkávání nejen lidí a informací, ale hlavně lidí navzájem. Kdoví, jestli právě tohle není ve světě elektronických médií a sociálních sítí to nejdůležitější.

Ukažme si vývoj jihočeských knihoven v uplynulých 100 letech na příkladu té největší, Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích.

1918–1929

Knihovna (tehdy měla jen několik tisíc knih) přešla ze spolkové do městské správy, získala nové budovy v Riegrově ulici, které byly na konci desetiletí přestavěny pro knihovní účely. Začalo se diskutovat o tom, že kromě knihovny veřejné by v Českých Budějovicích měla být vědecká knihovna.

1930–1939

Toto období začalo slavnostním otevřením adaptované budovy. Budování a úpravy půjčovny ale pokračovaly až do roku 1935. Knihovna se tehdy

Propagační leták knihovny z roku 1934
(autor Emil Pitter)

nazývala Veřejná městská knihovna dra Augusta Zátky. Vedly se vleklé spory o její financování; ty se podařilo vyřešit až v roce 1938.

1940–1949

Na počátku čtyřicátých let byla knihovna nuceně vystěhována; její budovu zabrala knihovna německá. V roce 1945 se vrátila do své budovy a byla zahájena její přeměna v instituci vedoucí v dobovém „lidově-demokratickém“ duchu. V tomtéž roce byla ustavena Jihočeská vědecká

Výstava dokumentů knihovny z první republiky

knihovna, sídlící v budově Na Sadech, pro veřejnost byla otevřena v roce 1948.

1950–1959

Hned na počátku desetiletí byly obě knihovny přejmenovány; z veřejné se stala Krajská lidová knihovna a z vědecké Státní studijní knihovna Zdeňka Nejedlého. V roce 1958 byly obě sloučeny do jedné a vznikla Krajská knihovna.

1960–1969

V roce 1960 převzal správu knihovny okres. Do roku 1963 nesla název Okresní knihovna, poté se opět stala „krajskou“. Knihovna začala budovat historické fondy, vydávala odborné publikace, pořádala výstavy, hrálo zde Divadlo poezie.

1970–1979

V roce 1974 byla dokončena první částečná rekonstrukce budovy Na Sadech. Byla otevřena regionální studovna a půjčovna zvukových knih pro nevidomé. A od roku 1979 se opět změnil název (a zřizovatel) – vznikla Státní vědecká knihovna.

1980–1989

Do správy knihovny přešel někdejší klášter ve Zlaté Koruně. Knihovna tu měla uloženy své historické fondy a byla zde otevřena stálá výstava Písemnictví v jižních Čechách. Činnost knihovny ale omezoval havarijný stav budovy Na Sadech a nedostatek skladových prostor (počet svazků už překročil milión). Na konci desetiletí byl otevřen odlehčovací sklad v Kněžských Dvorech.

1990–1999

Byla zahájena kompletní rekonstrukce budovy Na Sadech a výstavba skladu tamtéž. Knihovna získala budovu bývalého Muzea revolučního dělnického hnutí v Lidické ulici. Do ní byla přestěhována vědecká část knihovny. Od poloviny devadesátých let knihovna začala využívat auto-

matizovaný knihovní systém a byla připojena k internetu. A v roce 1999 byla slavnostně otevřena zrekonstruovaná budova Na Sadech, do níž byla přestěhována knihovna z Riegrový ulice.

2000–2009

V roce 2001 přešla knihovna pod Jihočeský kraj a vrátila se k názvu Jihočeská vědecká knihovna. V roce 2002 knihovnu stejně jako větší část republiky postihly katastrofální povodně; přišla tehdy o více než 100 000 knih a časopisů. Došlo k rozšíření skladu v Kněžských Dvorech. Klášter ve Zlaté Koruně přešel do správy Národního památkového ústavu (NPÚ), historické oddělení zde ale sídlí stále. Knihovna obdržela poprvé cenu Ministerstva kultury Knihovna roku (za elektronickou knihu *Kohoutí kříž*).

2010–2018

Byly otevřeny dvě nové pobočky. Knihovna kromě „klasických“ výpůjčních služeb nabízí stále více kulturních programů, organizuje Festival dětských knih a vydává edici regionální literatury. Získala další dvě ocenění Knihovna roku. V roce 2014 jako první knihovna v ČR začala půjčovat e-knihy online. Z architektonické soutěže vzešel návrh na dostavbu knihovny v Lidické ulici a v době psaní těchto řádků je v běhu stavební řízení a žádost o dotaci z evropských fondů. Hotovo by mělo být v roce 2020.

Po celá desetiletí Jihočeská vědecká knihovna pomáhá knihovnám v okrese České Budějovice a v celém kraji. O své knihovny se ale dobře staraly a starají především samosprávy – od těch nejmenších obcí až po Jihočeský kraj, který podporuje činnost knihoven v celém kraji každoročně miliónovými dotacemi. Ve výročním roce 2018 tato částka činila 15 000 000 Kč. Díky tomu by se o každé z těch knihoven dala sepsat podobně dlouhá historie. Nejdůležitější ale je, že po celých 100 let se v Českých Budějovicích a v jižních Čechách do knihoven chodilo a četlo.

IVO KAREŠ | kares@cbvk.cz
Obr.: archiv JVK v Českých Budějovicích

Satistika knihoven Jihočeského kraje za rok 2018:

- v 623 jihočeských obcích a městech působilo 638 veřejných knihoven (2017)
- 89 079 registrovaných čtenářů
- 1 540 782 návštěvníků (a další 2 mil. online)
- 3 712 125 uskutečněných výpůjček

Knihovny v Borovanech

Čtyřtisícové městečko Borovany se nachází v podhůří Novohradských hor nedaleko Českých Budějovic. S tradicí knižní kultury je spojováno s přestávkami již více než 500 let. Souvisí to s existencí zdejších knihoven, konkrétně bývalou klášterní knihovnou řádu augustiniánů kanovníků a veřejnou knihovnou existující dodnes. Obě knihovny a provoz s nimi související se z pochopitelných důvodů diametrálně liší.

Knihovna augustiniánů sloužila poměrně úzké vrstvě duchovenstva a měla ráz spíše soukromý. Patřila však k významným knihovnám v Čechách a v Borovanech pomáhala rozvíjet vztah ke knihám a vzdělání. I když zdejší klášter, což je pozoruhodné, nepatřil mezi významnější duchovní ústavy Českého království, jeho knihovna se naopak považovala za jednu z nepřehlédnutelných knižních sbírek nejen v jihočeském, ale i v celostátním měřítku. Bohuslav Balbín, známý historikograf doby baroka, ji ve svém díle *Bohemia Docta* zmiňuje mezi pětadvaceti nejvýznamnějšími knihovnami u nás. Po zrušení kláštera v roce 1785 putovala většina knih do nově zřizované Veřejné univerzitní knihovny v Praze, dnes Národní knihovny ČR. V Borovanech zůstal jen soubor asi 165 knih, které přešly do nově zřizované farnosti a vytvořily základ tehdejší farní knihovny. V roce 2012 byly svazky z bývalé klášterní knihovny s ohledem na její význam se souhlasem farnosti částečně zrestaurovány a zařazeny do prohlídkové trasy kláštera, kde byla ve spolupráci s Jihočeskou vědeckou knihovnou v Českých Budějovicích vytvořena výstavní expozice, která odkazuje na tuto svým způsobem ojedinělou klášterní knihovnu.

Zrušením kláštera za josefínských reforem však péče o knihy a podporu vzdělanosti v Borovanech nezanikla. Podle zápisů v obecní kronice v obci s určitostí existovaly malé knihovničky například při školách, místních spolcích nebo při faře. Tyto knihovny však vždy sloužily účelům různých menších skupin obyvatelstva a nikoli veřejnosti obecně. Při staré škole otevřené v roce 1887 zřejmě existovala menší školní knihovna.

Kronika obecní školy totiž zmiňuje v roce 1914 učitelskou knihovnu, která „eviduje památky ze staré školy“. Změnu nastolil až knihovní zákon z roku 1919, který nařizoval obcím zřídit veřejné knihovny přístupné všem. V Borovanech se však veřejnou knihovnu nepodařilo zřídit hned v roce 1919. Teprve v roce 1921 najdeme v borovanské obecní kronice následující zápis: *Na základě zákona o obecních knihovnách zvolena knihovní komise, která měla za úkol zřídit obecní knihovnu z ročních příspěvků obce a požádati zdejší občany a rodáky, od kterých jest možno očekávat podporu a darování knih. Tohoto úkolu se ujal pan starosta. Do knihovní komise zvoleni: Karel Malík, rolník č. 46, starosta František Malík pokladníkem, Bohuslav Kudlička, revident st. dráhy knihovníkem, František Matuška, učitel, František Kautman, učitel, Rudolf Klečka, syn rolníka č. 15 a Karel Chalupský, zřízenec st. dráhy č. 155.*

V roce 1922 kronika zaznamenává další zápis: *Otevřena obecní knihovna, zřízená nákladem obce a některých dárců, zvláště pana B. Kudličky, úředníka státní dráhy (knihovník), p. Čeňka Chalupského, přednosta stanice státní dráhy, pana Jaroslava Petra, profesora a rodáka borovanského, p. Františka Hollera, podnikatele. Místní skupina republikánského dorostu čs. venkova darovala celou knihovnu. Obec přispívá každoročně 600,- Kč. Knihovna umístěna prozatím v místnosti kempeličky v sousedském domě „Burgu“ vedle radnice.*

Další zápis v kronice věnovaný knihovně je až z roku z roku 1963, avšak potvrzuje, že se knihovna rozrůstala a bylo potřeba pro ni najít vhodnější prostory. Doslovně kronika uvádí toto:

Poněvadž místnosti v dosavadní „kulturní jizbě“ pro potřeby knihovny nedostačovaly, byla knihovna po dlouhém jednání přestěhována do přízemí západního křídla kláštera. Zařízení knihovny bylo značně vylepšeno, knihovna byla vybavena novými regály, koberci. V předsíni zřízena čítárna.

V roce 1968 se knihovna stěhovala zpět do prostor radnice na protilehlou stranu náměstí, kde vydržela až do roku 2008. V tomto roce se vrátila zpět do objektu kláštera, kde pro ni byly vybudovány reprezentativní prostory v prvním patře s bezbariérovým přístupem. Je vybavena moderní technikou i zařízením a velmi citlivě zasazena do historických prostor objektu. V současnosti jejich služeb využívá téměř 700 registrovaných čtenářů, kteří si mohou vybrat z téměř

15 000 svazků. Počet výpůjček za rok překročil 26 000. V borůvkové zahradě pod knihovnou je v letních měsících zřízena působivá čítárna, kde si lidé mohou posedět pod 250 let starým starým dřínem, vypít kávu a přečíst si pěknou knihu nebo časopis z knihovny. Knihovna se také pyšní vlastním originálním knihoboxem, který je umístěn v přízemí kláštera a slouží k vrácení knih z čítárny nebo v době, kdy je knihovna uzavřena. Dnes je pevně zakotvena v mateřských prostorech borovanského kláštera, slouží jako centrum kultury obce a místo setkávání borovanských občanů. V loňském roce byla Knihovna Augustina Dubenského nominována za Jihočeský kraj na ocenění Knihovna roku.

MAGDALENA HLUŠTIKOVÁ

| knihovna@borovany-cb.cz

Městská knihovna Planá nad Lužnicí

Foto: archiv MěK Planá n. L.

Veřejná obecní knihovna byla zde založena v roce 1923 dle zákona ze dne 22. 7. 1919, uvádí se v Pamětní knize I. obce Planá nad Lužnicí a text dále pokračuje: Knihovna jest umístěna ve vlastní skříni v 1. patře zdejší obecné školy. (...) Obec přispívá každoročně 600 Kč. Hned při jejím vzniku fond obsahoval 48 knih a zapsáno bylo 39 čtenářů. Půjčovalo se vždy od října do května, od 14 do 15 hodin. V letních měsících byla knihovna (stejně jako škola) zavřena. Prvním knihovníkem se stal učitel Rudolf Praveček, jenž od roku 1925 byl i řídícím plánské školy. O zdejší knihovnu pečoval až do své smrti v roce 1930. Co bylo s knihovnou po roce 1930, není v záznamech dochováno, ví se však, že po roce 1945

existovala. V roce 1957 se o ní zmiňuje místní kronika. Píše se zde o velkém nárůstu knižního fondu, který od posledního zaznamenaného roku 1929, kdy čítal 222 knih, činil v roce 1957 neuvěřitelných 2333 titulů. I počet čtenářů se hodně zvýšil – z původních 39 na 252.

Knihovna několikrát měnila své působiště. Fond se stěhoval nejprve ze skříně v patře školy do nepříliš útulných prostor osvětové besedy ve starém vlhkém domku u řeky, později do prvního patra místního národního výboru a v roce 1997 do nové budovy plánské obecního úřadu. V roce 2000 získala Planá nad Lužnicí statut města. Knihovna tehdy ještě poskytovala metodickou pomoc deseti místním lidovým knihovnám v okolních vesnicích, a proto nesla název Středisková knihovna Planá nad Lužnicí. Potom převzala metodiku Městská knihovna v Táboře a zřizovatelem plánské knihovny se stalo město Planá nad Lužnicí. Od 1. 1. 2003 jsme tedy Městská knihovna Planá nad Lužnicí, momentálně s fondem – po jeho výrazné revizi – cca 14 000 knihovních jednotek a s téměř pěti sty čtenáři.

VÁCLAVA VYHNALOVÁ | knihovna@plananl.cz

Písecká městská knihovna a knihovní zákon z roku 1919

Na doplnění a prohloubení vzdělanosti všech vrstev obyvatelstva zřizovány budte politickými obcemi veřejné knihovny s četbou vzdělávací, naučnou i zábavnou, která má skutečnou vnitřní hodnotu. Takto zní první paragraf zákona 430/1919 Sb., o veřejných knihovnách obecních, který v naší zemi umožnil velký rozvoj knihovnictví jako součásti státem podporované osvětové práce a vzdělávání mládeže i dospělých.

Prehistorie

Potřeba a cena pořádného vzdělání lidu jest tak zřetelná, že jeden každý lidomil se ohlíží po prostředcích, jak by k tomu dle možnosti přispěl. Mezi nejoučinnější patří dobré knihy a zřízení kniháren, jichž by i člověk potřebný oučasten býti mohl, jest jistě něco, čehož se všeobecně požaduje – těmito slovy začíná výzva píseckého gymnaziálního profesora Ř. Zeithammera k založení veřejné knihovny v městě jeho působení. Stalo se tak v roce 1841 a tímto datem svého vzniku se dnešní Městská knihovna Písek řadí k nejstarším městským veřejným knihovnám v naší republice.

Vznikla z darů, peněžních i knižních, ale od začátku byla majetkem města. Její fungování záviselo na práci knihovníka, dobročinnosti obyvatel, přímluvcích u radních, kteří byli ke knihovně někdy více, jindy méně štědrí. Knihovna měla v období 78 let od svého založení štěstí i smůlu na ty, kteří ji vedli, na podporu i nezáměr obce, na umístění tu v lepších, tu v horších podmínkách. Kritickým se pro ni stal konec 19. století, kdy (i přes snahu knihovníka o obnovu fondu) o ni veřejnost nejevila zájem. Záchrana přišla v roce 1904, v němž byla městská knihovna se zastaralým fondem, nevyhovujícími prostory a nedořešeným financováním sloučena s moderní knihovnou Sokola, v jehož silách již nebylo vlastní knihovnu dále provozovat. Sloučená knihovna zůstala majetkem města a jejím knihovníkem se stal městský úředník a bývalý knihovník sokolské knihovny František Lipš.

Knihovna sídlila v letech 1934–1970 v budově spořitelny; výpůjční protokol ve 30. letech

Foto: archiv knihovny

Knihovník František Lipš

Roku 1905 se účastnil založení veřejné lidové čítárny v Písku, která byla později (1920) přičleněna k městské knihovně. Odbornými články přispíval do různých časopisů. Byl jedním z prvních českých knihovníků, kteří začali v praxi používat desetinné třídění podle angloamerického vzoru. Podle této klasifikace sestavil objemný tištěný *Seznam knih Lidové knihovny Palackého*, jak se v roce 1913 písecká knihovna jmenovala. Po něm následovaly v roce 1920 *Doplňky k seznamu knih Veřejné obecní knihovny Palackého v Písku* a o pět let později *Seznam hudebnin*.

V souladu se zákonem vykonal Lipš v roce 1923 státní knihovnickou zkoušku. Před koncem první světové války měla knihovna přes 900 zapsaných čtenářů, kteří si půjčili více než 31 400 svazků. Velký význam mělo pro píseckou knihovnu přijetí zákona o veřejném knihovnictví v roce 1919. Už v lednu 1920 se v Písku sešla knihovní rada, jejímž předsedou byl zvolen F. Lipš, který nadále zůstával ve vedení knihovny. Stálým knihovníkem bez dalších úvazků se však stal až v roce 1931. Po vydání nařízení k zákonu o veřej-

ných knihovnách obecních začala rada projednávat zřízení hudebního oddělení, které bylo otevřeno roku 1924. V roce 1927 vzniklo cizojazyčné oddělení, jehož fond se až do roku 1940 rozrůstal pouze z darů. Obsahovalo knihy německé, francouzské, ruské a anglické.

Financování

Důležitá zůstávala otázka finanční. Díky zákonu z roku 1919 měla obec povinnost knihovnu financovat. Poskytovala jí jednu korunu na obyvatele (to bylo více, než musela; Písek měl koncem první republiky kolem 18 000 obyvatel), někdy i mimořádné příspěvky. Výpůjční poplatky byly malé – jedna koruna měsíčně. Knihovna však, měla-li růst a udržovat fond v dobrém stavu a aktuální, vyžadovala mnohem větší příjem. Knihovní rada upadala do dluhů a pomáhala si zálohami z obce. I přes příspěvky od ministerstva školství a místních peněžních ústavů bylo ale nutno omezit nákup časopisů a knih.

Výpůjční doba

Počet výpůjčních hodin byl menší, než vyžadoval zákon – do roku 1924 se půjčovalo dvakrát, pak pětkrát týdně. V tzv. kancelářských hodinách (tři dny v týdnu) se sice nepůjčovalo domů, ale bylo v nich možno studovat knihy z příruční knihovny. Čítárna byla otevřena ve všední dny od 10:30 do 20 hodin, v neděli jen dopoledne.

V roce 1919 měla knihovna 709 čtenářů, kteří si vypůjčili 29 736 svazků. Měli možnost si vybírat z 10 390 svazků knih. V roce 1939 vykazala 749 čtenářů, 30 110 výpůjček a fond tvořilo 24 399 knih. V knihovně kromě knihovníka pracovalo šest a někdy i více pomocníků, na něž město přispívalo zvláštním příspěvkem. Od roku 1908 byla knihovna umístěna v přízemí obecního domu spolu s divadlem, restaurací i městskými lázněmi a potýkala se s nedostatkem prostoru. Účastnila se různých výstav, např. na mezinárodním sjezdu knihovníků v Paříži a Praze, pomáhala při organizaci knihovnického kurzu, který v Písku pořádalo Ministerstvo školství a národní osvěty.

POUŽITÁ LITERATURA:

- JEDLIČKOVÁ, Ludmila a Hana TÝCOVÁ. *160 let písecké knihovny a veřejného knihovnictví v Písku*. Písek: Prácheňské nakladatelství, 2001. ISBN 80-86566-01-3.
- GRUBER, Jan. *Městská veřejná knihovna v Písku*. Písek: B. Novotný, 1941.
- Zákon č. 430 Sb. z. a n., o veřejných knihovnách obecních ze dne 22. února 1919.
- Nařízení vlády republiky československé ze dne 5. listopadu 1919, č. 607 Sb. z. a n., jímž se provádí zákon o veřejných knihovnách obecních.

V roce 1934 vybudovala písecká spořitelna pro knihovnu místnosti ve svém novém „paláci“ na náměstí. V zadní části budovy, v samostatném prostorném a světlém oddělení, byla umístěna čítárna, za ní čekárna (místnost pro čtenáře) a dále sklad knih. Spořitelna pomohla i s novým vybavením a finančním příspěvkem umožnila, aby byl vydán nový seznam knih pro čtenáře.

Riegrova okresní knihovna

Pro úplnost je třeba se zmínit ještě o Riegrově okresní knihovně v Písku, která vznikla na základě knihovního zákona jako putovní a doplňovací knihovna pro menší obce okresu v roce 1925. Okresní správní komise na ni ze svého rozpočtu vyčlenila 4000 Kč. Příspěvky na ni pamtovaly i peněžní ústavy v Písku, Záhoří a Čížově i další instituce, např. písecký Rolnický pivovar. Knihovna byla majetkem okresu. Soubory po 50–55 knihách byly bezplatně půjčovány těm obcím, které měly knihovny s malým počtem knih. V roce 1925 bylo rozděleno přes 600 knih do 12 obcí. V roce 1928 poskytla výpůjčky, mezi nimiž byla beletrie i naučná literatura, 22 obcím. Pro malé obce to představovalo vítanou výpomoc; v průměru se na jejich výpůjčkách tyto knihy podílely 20 %.

Současnost

Městská knihovna Písek je základní knihovnou s univerzálním fondem, která poskytuje všem občanům bez rozdílu knihovnické a informační služby podle zákona 257/2001 Sb. (knihovní zákon). Vykonává informační, kulturní a vzdělávací činnost... Závěrečný citát jsem opsala z webových stránek Městské knihovny Písek, která se právě v letošním roce přestěhovala do větších prostor bývalé školy, moderně upravených a vybavených. Jak jde čas, snaží se písecká městská knihovna stále o totéž – plnit svou vzdělávací a komunitní úlohu. Její kvalita záleží na přístupu zřizovatele, managementu knihovny a v nemalé míře také na samotných knihovnicích. Ale stále je nutné, aby měli oporu v legislativě této země.

HANA TÝCOVÁ | tycova@knih-pi.cz

K vývoji českého veřejného knihovnictví ve Vyšším Brodě

Kniha již po staletí doprovází člověka na jeho pouti životem. Když se vysloví Vyšší Brod, mnozí z nás si spojí toto místo se slavnou knihovnou zdejšího cisterciáckého kláštera. Svou knihovnu má ale i město samotné. I když je její význam ve srovnání s historickým fondem klášterní bibliotéky nesrovnatelně menší, zaujímá vznik a vývoj veřejné knihovny v novodobé historii města právoplatné místo.

O přesných počátcích veřejného vyšebrodského knihovnictví nemáme bohužel žádné zprávy. Ani ve *Zprávách zemského úřadu statistického Království českého* z roku 1910 nenajdeme podrobnější údaje. Čtrnáctý svazek této řady obsahuje informace o knihovnách na území tehdejšího Rakouska-Uherska, přičemž celostátní šetření o stavu knihoven proběhlo k roku 1905. Zde je Vyšší Brod zmíněn jako zastupitelský, resp. soudní okres, na jehož území existovalo pět všeobecně přístupných lidových knihoven. Šlo o knihovny uchovávací německy psané spisy. Ze statistické tabulky lze vyčíst, že z pěti uvedených knihoven se jednalo o jednu obecní knihovnu, spravovanou místní samosprávou, s více než 500 svazky. Dále zde byly tři knihovny spolkové, ale není zmíněno, o jaké spolky se jednalo. Jedna knihovna byla zařazena mezi „jiné“. V tomto případě se lze domnívat, že se jednalo o knihovnu založenou v roce 1903, která byla umístěna v loučovické papírně. Počet svazků ve všech pěti knihovnách činil 2931. V roce 1905 bylo vypůjčeno celkem 4477 knih. Služeb knihoven využilo 56 % obyvatel.

Před 1. světovou válkou žila ve Vyšším Brodě jen nepatrná česká menšina. Teprve po roce 1919 došlo k jejímu posílení státními zaměstnanci zejména Československých drah, finanční strážě, četnictva či soudu, později také z řad dělníků. V roce 1920 došlo k ustavení místního odboru Národní jednoty pošumavské ve Vyšším Brodě, která v místě podporovala též rozvoj českého školství. V letech 1924–1926 byla postavena bu-

Zdroj: z archivu Jiřího Anderleho

Umístění obecní knihovny ve 20. letech v dnes již neexistujícím bývalém mýtním domku

dova nové menšinové české školy (dnes ulice Míru čp. 194), v níž byla zřízena nejenom česká mateřská škola, nýbrž také Čtenářská beseda Národní jednoty pošumavské. Na jejím vzniku měli velkou zásluhu tehdejší řídící učitel české školy Karel Křížek i první knihovnice Anna Fraňková, povoláním učitelka. Základní knižní fond věnovalo ústředí Národní jednoty pošumavské a ústředí Baráčnické obce z Prahy. Většinu knih tvořila literatura pro děti a literatura historická (např. knihy Aloise Jiráska, Václava Beneše Třebízkého, Jindřicha Šimona Baara, Františka Sokola-Tůmy či Boženy Němcové), z překladů jsou zaznamenány např. knihy Julise Verna. Knižní fond této knihovny vzal za své v zářijových dnech roku 1939. Bohužel nevíme, co se s knihami stalo. Z 29. 9. 1945 se nám však dochovala zpráva o ztrátě 800 českých knih v ceně cca 14 000 korun, které byly v době okupace zničeny.

V obecních kronikách se jako první o veřejné německé knihovně v městečku zmiňuje kronikář Josef Stöcklów, který byl c. k. okresním adjunktem. Zápis je datován k roku 1926 a v českém překladu uvádí, že v bývalém mýtním domku naproti škole byla umístěna obecní knihovna. Mýtní domek, který stával před německou základní školou ve směru na Studánky, již dávno nestojí. Výpověď jedné pamětnice dokládá, že německá knihovna byla na konci 30. let umístěna na nějaký čas v jedné místnosti historické radnice, stojící ve středu městského parku. O jejích knihách a knihovnicích se již mnohé nedozvíme, neboť vzpomínky odešly se svými majiteli při odsunu po 2. světové válce.

V první polovině 20. století vedle sebe existovaly knihovny česká a německá, na jejichž odkazu se v poválečných letech mohlo začít budovat veřejné knihovnictví v našem městě. Nynější tvář knihovny se utvářela přes devadesát let. Za své existence zaznamenala období úpadku i rozkvětu. V průběhu času však dokázala plnit svou vzdělávací úlohu se ctí.

Přejme jí proto vstřícného zřizovatele, vyhovující prostory a nadšeného knihovníka, aby i v budoucnu zůstala pevnou součástí kulturního života všech obyvatel Vyššího Brodu.

ROMANA OUŘEDNÍKOVÁ

knihovna@mestovyssibrod.cz

Ohlédnutí za historií jarošovské knihovny

Jarošov nad Nežárkou (do roku 1923 pouze Jarošov bez přídomku) byl vždy obcí pokrokovou a na Jindřichohradecku řazenou mezi první. Její občané byli uznávanými autoritami v okolí, ať už to byli učitelé, duchovní, dobří hospodáři sledující pokrokové trendy, či vedoucí představitelé obce. Největší hospodářský i kulturní rozvoj zaznamenala obec v druhé polovině devatenáctého století a v první polovině století dvacátého. Proto není divu, že v Jarošově vznikla kromě jiného i jedna z prvních veřejných knihoven. Stalo se tak 10. 1. 1886 a knihovna působí až do dnešních dnů, takže v době schválení knihovnického zákona už měla třicetiletou tradici a byla samozřejmou součástí kulturního života obce.

V té době byl jejím knihovníkem Rudolf Emmer, který působil v obci od roku 1898 zároveň i jako řídící učitel zdejší školy a byl také uznávanou osobností veřejného života. Zajišťoval nejen pravidelné vypůjčkové služby čtenářům každou neděli, ale v roce 1903 vytvořil i první *Seznam knih*, jehož torzo se zachovalo dodnes.

Ještě vzácnější je *Seznam vypůjčitelů z obecní knihovny*, založený ihned po slavnostním předá-

ní knihovny obci v lednu 1886 prvním knihovníkem P. Josefem Plechem, který byl katechetou na zdejší škole. Je proto pravděpodobné, že v prvních letech své existence byla knihovna umístěna buď na faře, nebo v budově školy. V tomto dokumentu je zaznamenána i historicky první vypůjčka – 13. 1. 1886 si knihu *Márinka* od Renata vypůjčil pan učitel Donát ze sousedního Bednárc. První písemná zmínka o umístění obecní knihovny se nachází v usnesení obecní rady z listopadu 1920, která rozhodla o jejím přestěhování do nově postavené budovy Raiffaisenky. Velmi výraznou osobností byl Josef Mrkvička, který se jako legionář vrátil v roce 1919 z Ruska a ihned se zapojil do veřejného života v obci. S knihovnou pak v nejrůznějších pozicích spojil svůj život až do padesátých let 20. století.

Dnešní Pravdova knihovna Jarošov nad Nežárkou pokračuje v dobré službě občanům, svoji tradici velmi ctí a významné mezníky ve své historii si společně s veřejností pravidelně připomíná.

MILENA KODÝMOVÁ

m.kodymova@centrum.cz

Jedeme na jih! knihovny Jihočeského kraje

Foto: J. W. Procházka a K. Smolíková

Jihočeské knihovny! Ty znám všechny! vykřikla nejprve emotivně Klára, když si v rozpisu témat přečetla, co nás čeká. Vzápětí se ukázalo, že reakce byla poněkud přehnaná. Knihovnická síť je příliš hustě utkaná, takže ani patnáct let v Táboře a dekáda, kdy učila jihočeské studenty knihovnictví, z ní experta na všechny knihovny v kraji neudělaly. Přesto bývají cesty na jih jiné. Často se vracíme na stejná místa, setkáváme se s lidmi, které už léta známe. Klára za knihovnickými pulty vyhlíží své bývalé studenty a i na dálku sleduje, třeba prostřednictvím sociálních sítí, co se v jihočeských knihovnách děje.

Díky této osobní vazbě však vnímáme jihočeský region poněkud vychýleně. Z Tábora je totiž stejně daleko do Prahy jako do Českých Budějovic, o kterých se navíc Jára Cimrman prostřednictvím Karla Infelda Prácheňského ve hře *Záskok* tak nepěkně vyjádřil.

Opravdu by zde chtěl žít každý?

Zatímco Klára plánovala se studenty exkurze do pražských knihoven, k cestě do **Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích** musela vždy zavelet kolegyně Daniela Novotná. Před dvěma roky jsme se sem společně s Jiřím vypravili na Festival dětských knih, časopisů a her, který krajská knihovna pravidelně pořádá. Červnový termín lákal malé čtenáře ven a na

trávě vyrostlo několik stanovišť. V jednom z prostorných stanů jsme se s chutí pustili do hraní scének z knih a komiksů, do kterých jsme děti zapojovali. Největší zážitek nakonec všichni měli, když v nenadálém vzdušném vzednutí větru chytali stan, aby nám neulétl.

Potěšilo nás, že na letošním desátém ročníku vypomáhali studenti prvního ročníku knihovnictví z Tábora. Zodpovědná kolegyně Daniela dohlédla na to, aby ani tentokrát nikdo z nich neulétl.

Tábor knihám zaslíbený

Středobodem našich výprav na jih zůstává Tábor. Do patra zdejší městské knihovny Klára vynášela kočár s oběma dětmi, občas následovaná další

kupou dětí ze sousedství, kterým hodlala ukázat dětské oddělení. Ještě o poschodí výš se seznamovala s hudebními lahůdkami i objevovala kouzlo audioknih. V době před rozmachem internetu mávla knihovnice podivnými nárazovými výpůjčkami odborné literatury. Až časem prozradila, že potřebuje podklady ke svému psaní. V Praze špatně dostupná oborová literatura totiž ve zdejších regálech přestála nájezdy informačních vysokoškoláků.

Táborská knihovna sídlí čtvrt století ve zrekonstruovaných prostorách kina, což veřejnost vnímá se zpožděním. Protože sem Klára hnala studenty, aby pomáhali organizovat akce se čtenářů, instalovali výstavy či se během praxe seznámili s knihovnickou realitou, moc dobře ví, že dvacet pět let je dlouhá doba. Bílé, sterilně čisté prostory bez útulných zákoutí, absence výtahu či průchozí místnost pro besedy už dávno nedostávají současným představám o moderní knihovně. Přesvědčit zřizovatele, že nová knihovna už vlastně „nová“ není, připadlo nové ředitelce Evě Měřinské. I ona je „nová“ jen zdánlivě; Klára na prstech spočítala, že její bývalá kolegyně z knihovnické školy už místo zastává osm let. Třeba na nově pojatých prostorách bývalého hudebního oddělení je znát, že **Městská knihovna v Táboře** ví, kam chce směřovat.

Ostatně ve městě je mnoho dalších knihám nakloněných lánů. Osmý ročník si letos připsal i pestrý a inspirativní literární festival *Tabook*. A zrekonstruovaných prostor se dočkala i dříve poněkud tajemná **Knihovna Husitského muzea**.

Knihovny muzejní

O nevyužitém potenciálu školních knihoven se zde zmiňujeme opakovaně. Také muzejní knihovny často zůstávají stranou pozornosti, přestože muzejní edukátoři se snaží do muzeí nalákat

Komiksová dílna na zahradě českobudějovické knihovny během Festivalu dětských knih, časopisů a her

další cílové skupiny a v rámci neformálního vzdělávání nabídnout atraktivní program. Kláru tedy potěšilo, když se na ni obrátili z **Knihovny Prácheňského muzea v Písku**. Nejenže dlouhodobě vystavili v lektorské místnosti komiksy představující historii knihovnictví z knihy *Spolkla mě knihovna*, ale pravidelně nabízeli školám doprovodný program, zahrnující psaní brky či otiskování klínového písma do hliněných tabulek. Každý workshop byl pak zahajován právě v muzejní knihovně.

Spanilé jízdy husitů a rožmberské knižní růže

Když se to vezme kolem a kolem, první besedy k vlastním knihám, které Klára v knihovnách absolvovala, se datují do doby jejího působení v tábořském muzeu. Takže třeba do **Městské knihovny Prachatic** poprvé přijela ve služebním autě Husitského muzea, které je pro proplétání středověkými uličkami ideální. Na nějaký škrábanec nikdo nehlídá a kalich na dveřích každého pobaví, zvlášť když prachatická knihovna sídlí v Husově domu, ve kterém podle tradice bydlel během studií Janek z Husince, později známý jako Mistr Jan Hus. Proto jsme si v knihovně zahráli na husity se vši parádou. Děti si oblékly kostýmy, postavily vozovou hradbu a naučily se rozlišovat jednotlivé husitské zbraně. V Prachaticích však už vládne jiný symbol – rožmberská růže.

Pětistou růží najdeme v různých provedeních v erbech měst, na fasádách renesančních zámků či vetknutou do městských bran. Pro nás je nerozlučně spojena i s věhlasem knihovny Petra Voka, která pojala Petrovu knižní sbírku z bechyňského zámku i knihovnu jeho staršího bratra Viléma, uloženou na zámku českokrumlovském. Díky soupisu knihovníka Václava Březana víme, že při převozu do Třeboně obsahovala deset tisíc svazků. Škoda jen, že se nenaplnila poslední vůle Petra Voka, aby knihovnu získala bratrská škola v Soběslavi.

Když cesta nevede dál

Opakovaně jsme navštívili **Městskou knihovnu Nové Hradky**. Poprvé jsme tam vyrazili v (ne)dávnyh

dobách, kdy paní knihovnice Císařová se svými knihami ještě obývala původní knihovnu v přízemí Českého domu. Téměř před sto lety vybudovaná budova měla plnit úlohu kulturního i sportovního centra města. Pořádaly se zde bály, hrálo se divadlo i cvičilo, donedávna zde bylo i kino. Centrum společenského života se však posouvá o dům dál. A paní Drahůše Císařová, od které přišlo pozvání, nás proto vždy přesměrovala do místního „kulturáku“, kde probíhaly nejen Klářiny dětské workshopy, ale i „drsná“ literární dílna Jiřího.

Nové Hradky jsou pro nás lehkou zapamatovatelnou už jen podle cesty. Odbočíte na ně v lese na silnici, která je označena jako slepá. Poprvé jsme u té cedule zastavili a zkoumali nejen navigaci, ale radši i autoatlas. Ano, a od té doby do Nových Hradů už jezdíme bez obav. Na konci slepé ulice je krásné městečko s krásným náměstím. A v něm od letošního jara najdete knihovnu v nově zrekonstruované budově jeslí. Vivat!

Jirkova nostalgická vzpomínka

K Obecní knihovně v Benešově nad Černou má zvláště Jiří nostalgický vztah. Na konci roku 2015 se rozhodl (stejně jako Klára o rok dřív) přejít na „volnou nohu“ a mezi prvními knihovnami, které navštívil se svými pořady, patřil právě Benešov nad Černou. A to třeba i díky výborné knihovnici paní Lepšové, která se v knihovně stará o čtenáře a o literární přednášky. Předem nás varovala, že děti na besedách nebudou zřejmě tiše sedět a způsobilně poslouchat. A tehdy se ukázalo, že trochu divočejší děti a pubertáči, kteří se zdánlivě o četbu nezajímají, je přesně to publikum, které Jiřímu svědčí. Skvělý pocit, že se vám podaří představit knihy tak zajímavě, až nečtenáře donutíte k zamyšlení, že na té literatuře něco asi bude, či vlašného čtenáře vyprovokujete k vystavení průkazky do knihovny, je k nezaplacení.

Knihovna ve stínu kláštera

Z Benešova nad Černou už je to k sympatické kaplické knihovně, jen co by kamenem dohodil. Když se od ní vydáte dál na jih, nemůžete minout Vyšší Brod. Právě odtud organizuje naše spanilé výjezdy odhodlaná knihovnice Romana Ouředníková. Houževnatost a úcta ke knihám zůstala v kraji snad po cisterciácích, kteří ve zdejších od-

lehlém kraji vybuďovali úchvatný klášter, srdce vzdělanosti celých jižních Čech. Ostatně právě zde v mládí pobýval zmiňovaný Petr Vok z Rožmberka a v rodinné hrobce Rožmberků tu také po smrti spočinul. Víme to, protože Kláru paní Ouředníková ochotně propojila s klášterní knihovnou. S dětmi ji v rámci čtenářských projektů navštěvuje a s prvňáčky zapojenými do projektu *Knížka pro prvňáčka* neváhá vyrazit třeba až do Českého Krumlova, aby poprvé navštívili knihkupectví!

Vodňanský kapr

Když někdy opět vyrazíme do Vodňan, ať už do místní knihovny, či do některé ze základních škol, máme pocit, že snad neexistuje jediné vodňanské dítě, které by nás neznalo... Samozřejmě, přeháníme. Některé nás však opravdu (dosud) neznají. V tomto malebném jihočeském městě jsme byli už několikrát, a to v rámci pozvání knihovny i díky akční ředitelce základní školy a gymnázia paní Rybáčkové. Vzpomínáme na předvánoční návštěvu základní školy hned u kostela, kdy jsme venku procházeli mezi stánky jednotlivých tříd a žáci a žákyně nabízeli všem kolemjdoucím své rukodělné výrobky. Tak jsme si na seminář pro učitele nesli domácí cukroví a ještě nějaké ozdoby na stromek. Ve Vodňanech je skvěle a zajít si zde do restaurace na kapra je prostě povinnost.

Co se nevešlo

Tentokrát nám je rozsah rubriky opravdu těsný. Nezbyly řádky, na kterých bychom vychválili knihovnu v Dačicích i s její komunitní zahradou, úžasnou knihovnicí Marií Davidovou z Nové Včelnice nebo celý tým jindřichohradecké knihovny, kam se vracíme pravidelně. Aspoň tedy na závěr jednu vzpomínku na plánskou knihovnu. Jednou sem Klára dorazila v zimě autem, které jí Jiří galantně večer před cestou odvezl do myčky. Před knihovnou z auta proto vylézala kufrem, ostatní zámky byly stále zamrzlé. Na pomoc jí přispěchal kolega z Husitského muzea, který v Plané nad Lužnicí bydlí a jehož žena je, světe, div se, knihovnice.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA

jirka.walker28@gmail.com

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

klara.smolikova@tiscali.cz

Foto: archiv autorů

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

Zdravotní gramotnost je na národní i celosvětové úrovni stále důležitější a role knihoven průběžně narůstá. Zdravotní gramotnost je definována jako schopnost člověka získávat, interpretovat a porozumět základním zdravotním informacím potřebným k řádnému rozhodování. Informace o zdraví vytvářejí bohatství přístupného obsahu, ale také vyvolávají nejistotu ohledně jejich spolehlivosti, smysluplnosti a možností. Pro zmírnění krize zdravotních informací musí knihovny spolupracovat a reagovat na výzvy vyvolané složitostí těchto informací. Knihovníci mohou spolu s dalšími odborníky hrát důležitou roli při zlepšování zdravotní gramotnosti v komunitách. Na Světovém kongresu knihoven a informací WLIC se diskutuje o potřebě zvýšení zdravotní gramotnosti v USA i dalších zemích, vyzdvihuje se spolupráce s univerzitami. Knihovny hrají jako servisní instituce podstatnou roli při poskytování zdravotních informací. Podle zprávy WHO lidé, kteří nemají dovednosti v oblasti zdravotní gramotnosti, vykazují méně preventivní zdravotní chování, nejsou schopni porozumět zdravotním doporučením, prokazují nízkou schopnost péče o sebe a musí vynaložit vyšší náklady na svoji léčbu. Politici zabývající se zdravím a výchovou ke zdraví mohou veřejné knihovny využít, dosáhnout cílů stanovených ve svých programech a položit základy pro podporu zdraví ve společnosti.

(IFLA Journal – Volume 45, Number 3, October 2019, s. 207–216)

Národní biografický ústav Slovenské národní knihovny se stal již od svého vzniku střediskem pro dokumentaci a výzkum biografii i slovenské národní reprezentace s cílem shromažďovat, zkoumat a zpracovávat biografické prameny, budovat dokumentační databázi a poskytovat informace o slovenských osobnostech. Myšlenka zpracování a vydání univerzálního biografického slovníku byla zakotvena již v původních koncepcích biografického pracoviště, proto se od jeho založení věnovala soustavná pozornost budování biografické dokumentace jako zdrojové báze pro výzkumné a ediční plány. Ta tvoří jedinečný dokumentační a informační fond pro tvorbu biografických slovníků (generální heslář, *Malý slovenský biogra-*

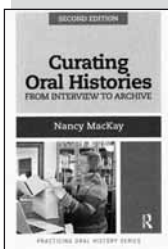
fický slovník – obsahuje téměř 13 000 osobností s uzavřeným životem a dílem a představuje východzí materiál při tvorbě vlastního slovníku; šest svazků základní abecední série *Slovenského biografického slovníku* – obsahuje více než 12 600 životopisných hesel slovenských osobností od období Velké Moravy až do roku 1990; *Reprezentativní biografický lexikon Slovenska z roku 1999*). V roce 2001 byl realizován projekt *Slovníku slovenských spisovatelů 20. století*, který vyšel i v aktualizovaných verzích. Výsledky padesátileté odborné a tvořivé činnosti Biografického ústavu zanechávají nesmazatelnou stopu v historii Slovenské národní knihovny a knižní kultury na Slovensku.

(Knižnica – ročník 20, číslo 2, 2019, s. 99–101)

Již několik let se věnuje německá knihovnická scéna otázce, jak zacházet se „správnou literaturou“ ve veřejných knihovnách. Rozdílné názory na to, jakou literaturu mají knihovny nabízet, se odrážejí v debatách s uživateli i s kolegy v knihovnách. Z knihovnicko-etického hlediska je potřebné uchovat v našich fondech i problematičtější tituly. Svoboda projevu a informací představuje smysluplnou hodnotu, na kterou se vztahuje všeobecná deklarace lidských práv, německé zákony i různé dokumenty s etickými doporučeními pro oblast knihoven. Průzkum v německých knihovnách ukázal, že teorie a praxe se od sebe výrazně liší. Na základě předem stanovených kritérií bylo vybráno 29 knihoven v 16 spolkových zemích a osm problematických titulů knih. Tituly musely splňovat čtyři vlastnosti: popularita, aktuálnost, kontroverze a nové formy myšlení. Tematika byla od nelegální migrace, politické korektnosti, homosexuality, islámu až po vnitřní bezpečnost státu atd. Pokud vybrané knihovny neměly tyto tituly ve svém katalogu, byly dotazovány na důvody. Hlavními uváděnými důvody bylo distancování od nelidského, homofobního, rasistického, diskriminačního nebo antidemokratického obsahu. Základem knihovní praxe je ovšem svobodný přístup k informacím a záruka svobody projevu. V současné době neexistuje v Německu žádný standardizovaný postup pro všechny knihovny. *(BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 71, Nr. 6, 2019, s. 348–349)*

Zajímavé zahraniční knížní novinky

Druhé pokračování rubriky, která bude zpravidla s dvouměsíční periodicitou jako referenční služba přinášet anotované informace o vybraných knižních novinkách z fondu Studijního a informačního oddělení Knihovnického institutu NK ČR zaměřených na praxi knihoven.

MacKay, Nancy. *Curating oral histories: from interview to archive*. Second edition. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016. 225 stran. Practicing oral history series. ISBN 978-1-61132-856-1

V knize se dočteme vše základní, co by měl vědět knihovník v roli kurátora orální historie. Jsou vysvětleny termíny kurátor a kurátorství a orální historie. Definice orální historie používaná v této knize zní: *Metoda pro dokumentování nedávné historie pomocí nahrávek těch, kteří ji prožili*. Publikaci lze číst jako příručku – kuchařku k jednotlivým krokům správy materiálů orální historie. Kapitoly pojednávají o technologiích, etických a právních otázkách, o uchování zvukového záznamu versus přepisu do tištěného textu, úložních, metadatach a nosičích. Kromě nezbytné teorie obsahují i praktické tipy a návody. V četných přílohách naleznete mj. vzorovou dohodu mezi tazatelem a institucí a mezi vyprávěčem a institucí, dotazníky dokumentující přírůstek a zpracování, heslář atd. K případnému dalšímu studiu je doporučena literatura, rozdělená podle jednotlivých dílčích témat. Jedná se o druhé vydání knihy, které reflektuje změny v orální historii způsobené nástupem nových technologií.

Příručka je určena pracovníkům různých institucí, které záznamy orální historie získávají, spravují a zpřístupňují. Bývají to muzea a archivy, ale

také knihovny. Konkrétně jsou uvedeny knihovny vysokoškolské, lékařské, národní, ale i veřejné (ve smyslu knihovny měst a obcí). Primárně se s orální historií pracuje běžněji a více v jiném kulturním prostředí než českém, proto se také v naší odborné knihovnické literatuře s tímto tématem málo setkáváme. Tím přínosnější publikace je. S potřebou zpracovávat záznamy orální historie se totiž česká veřejná knihovna může setkat, když plní roli komunitního centra, zpracovává regionální tematiku apod. Některé české veřejné knihovny jsou výraznými centry kulturního dění, někteří knihovníci jsou často i kronikáři své obce a/nebo badateli v oblasti regionální historie.

SCHULTZ, Janice Lindgren. *Helping patrons find their roots: a genealogy handbook for librarians*. Chicago: ALA Editions, an imprint of the American Library Association, 2018. viii, 240 stran. ISBN 978-0-8389-1644-5

Občanská genealogie je rozšířený koníček a má svá pravidla a metody. Ty mohou amatérští genealogové nastudovat přímo z této příručky. Přednostně je však publikace určena pro knihovníky veřejných knihoven, aby dokázali poradit svým uživatelům. Příručka je psána tak, aby byla zajímavá i pro pokročilejší amatérské genealogy, ale aby též pomohla v první orientaci někomu, kdo nemá tušení, jak začít. Právě tyto začáteč-

níci se chodí ptát do knihovny. Je třeba jim nejdříve ukázat, že genealogie neznamená jen sbírání jmen, nýbrž získávání poznatků o předcích, jejich povolání, okolnostech, v nichž žili. Začít je nejlépe doma – u vyprávění příbuzných, u starých křestních listů a jiných dokladů. Z ostatních zdrojů jsou nejpoužívanější matriky, které mohou být dostupné online. Existují přehledy ze sčítání obyvatelstva, evidence hrobů apod. Podrobně jsou rozebrány anglo-americké zdroje, které však můžeme převádět na české ekvivalenty a dohledat: např. matriky v oblastních archivech a Archivu hl. m. Prahy (z velké části dostupné online). Naše záznamy Vojenského historického ústavu jsou též dostupné online. Ani anglo-americké zdroje nejsou pro české genealogy vzhledem k vystěhovalectví v 19. a na začátku 20. století bez významu. Kromě originálních zdrojů lze využít i řadu kompilací zveřejněných tradičně i elektronicky. Jsou to např. publikované knihy rodinné historie (i v českých poměrech vycházejí takové publikace péčí genealogických společností), biografie, periodika genealogických společností, telefonní seznamy a adresáře. Za pokročilejší genealogický výzkum autorka pokládá výzkum zahraničních (tj. mimo USA) zdrojů. V této kapitole najdeme tipy na genealogicky využitelné zdroje z evropských zemí z pohledu Američanů, pro které je běžné, že jejich předkové přišli odjinud. Ale i my v této části můžeme najít relevantní zdroje, především německé. Z českých genealogických periodik je uvedena *Naše rodina*. Na závěr je stručně pojednáno i o genetických testech.

SCHURIG, Tina. *Die Zukunftsfähigkeit öffentlicher Bibliotheken: Rollen, Chancen und Grenzen – international und national*. Wiesbaden: b.i.t. verlag, 2017. 101 stran. B.I.T. online Innovativ, Band 66. ISBN 978-3-934997-84-4

Často pokládaná otázka na budoucnost veřejných knihoven v prostředí Googlu, hyperkonektivity, mobility a proměny komunikace v 21. století se ve skutečnosti nevztahuje jen k budoucnosti. Už dnes se okolí knihoven změnilo a veřejné knihovny řeší digitalizaci, záplavu informací, ar-

chivování velkého množství informací, krácení rozpočtů, šetření v oblasti osobních výdajů, demografické změny a následky migrace. K běžným úkolům práce s informacemi přibyl knihovníkům ještě další: rozlišit dobrou informaci od špatné.

Je více cest, kterými se může veřejná knihovna stát. Může se stát partnerem pro spolupráci v komunitě, zprostředkovatelem informací, místem pro učení, skladištěm vědomostí, nositelem inovací, může povzbuzovat kreativitu a určovat trendy. Je toho ještě víc, klíčové však je, aby si knihovna z těchto možností vybrala ty, které jsou pro ni vhodné, a vytvořila si vlastní profil. Není nutné nabízet kompletní škálu služeb, zdrojů apod. Důležité je, které knihovní služby čeká a žádá komunita, již veřejná knihovna slouží. Znamená to udělat analýzu prostředí a vytvořit profil knihovny (podle autorky novější výraz pro strategii). Jednou vytvořený profil a nabídka služeb je třeba stále ověřovat a aktualizovat.

Autorka zkoumá, nakolik se knihovny věnují tématům důležitým pro budoucnost knihoven. Sleduje problém v mezinárodním kontextu ve vybraných zemích v různých částech světa, zároveň ji zajímá, co z praxe jiných knihoven může být podnětem pro tvorbu modelu knihovních služeb v Německu. Sledovanými zeměmi jsou Dánsko, Finsko, Velká Británie, Singapur, USA a Austrálie.

Kniha je rozdělena na kapitoly mapující současný stav a kapitoly zaměřené na budoucnost. Kromě stručného popisu situace a tezí přináší příklady různorodých projektů. K zajímavým patří např. výstavba budovy Grove Library, která byla navržena jako první zelená knihovna v Austrálii. Ke stavbě bylo použito 80 % recyklovatelných materiálů, využívají se obnovitelné zdroje (solární systém a větrné turbíny) a zařízení tvoří mobiliář šetrný k životnímu prostředí.

Počínem méně nákladným jsou společné komunální projekty, které svádějí dohromady různé skupiny obyvatel a vnášejí do klasických knihovních služeb nové nápady, jako např. Free Library ve Philadelphii a její projekt kulinářské gramotnosti. V knize najdeme příklady zařízení a využití tvůrčích prostorů (včetně inspirativních fotografií) ve finských veřejných knihovnách.

Knihu uzavírá bohatá bibliografie klasických i elektronických zdrojů a bez zajímavosti není ani anotovaná nabídka dalších publikací nakladatelství.

Před 100 lety, **2. 1. 1920**, se narodil americký spisovatel žánru sci-fi **Isaac Asimov** († 1992), autor slavné trilogie *Nadace*, *Nadace a Říše* a *Druhá Nadace* a řady dalších knih (*Ani sami bohové*, *Příchod noci*, *Konec věčnosti*, *Já, robot*, *Vize robotů*, *Sny robotů*, *Oblázky na obloze*, *Hvězdy jako prach*, *Kosmické proudy* aj.).

Před 235 lety, **4. 1. 1785**, se narodil německý filolog, lexikograf, právník a spisovatel **Jacob Grimm** († 1863), spoluautor slavných pohádek (s bratrem Wilhelmem), autor *Německé mytologie*.

Před 80 lety, **4. 1. 1940**, se narodil český spisovatel **Jiří Kratochvíl**, autor románů *Medvědí román*, *Uprostřed noci zpěv*, *Avion*, *Nesmrtelný příběh*, *Herec*, *Slib*, *Lady Carneval*, *Truchlivý Bůh*, *Femme fatale*, *Jízlivá potměšilost žití*, *Liška v dámu* a dalších, též esejů a povídek (*Brněnské povídky*); nositel Ceny Jaroslava Seiferta (1999).

Před 60 lety, **4. 1. 1960**, zemřel francouzský spisovatel **Albert Camus** (* 1913), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1957), autor románů (*Cizinec*, *Mor*, *Pád*, *První člověk*, *Šťastná smrt*), povídek (*Exil a království*), dramatu (*Caligula*, *Stav obležení*, *Nedorozumění*, dramaturgie Dostojevského *Běsů*) a esejů (*Mýtus o Sisyfovi*, *Člověk revoltující*).

Před 55 lety, **4. 1. 1965**, zemřel anglický spisovatel amerického původu **T. S. Eliot** (* 1888), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1948), autor básní (*Pustina*, *Popeleční středa*, *Čtyři kvartety*), mnoha esejů (český výbor *O básnictví a básnících*) a básnických dramatu (např. *Vražda v katedrále*).

Před 170 lety, **6. 1. 1850**, se narodil český spisovatel a dramatik **Ladislav Stroupežnický** († 1892), první dramaturg pražského Národního divadla; jeho nejznámějším dílem jsou *Naši furianti*.

Před 130 lety, **9. 1. 1890**, se narodil český spisovatel, novinář, dramatik a překladatel **Karel Čapek** († 1938), autor povídek (*Boží muka*, *Trapné povídky*, *Povídky z jedné a z druhé kapsy*), románů (*Krakatit*, *Továrna na Absolutno*, *Válka s Mloky*, *Hordubal*, *Povětroň*, *Obyčejný život*, *První parta*, *Život a dílo skladatele Foltýna*), her (*Lásky hra osudná*, *Adam Stvořitel*, *Loupežník*,

Ze života hmyzu, *R.U.R.*, *Věc Makropulos*, *Bílá nemoc*, *Matka*) a dalších knih (např. *Hovory s T. G. Masarykem*, *Marsyas*, *Jak se co dělá*, *Knihapokryfů*, *Zahradníkův rok*, *Dášeňka* čili *Život štěněte*). Některá díla napsal společně se svým bratrem, malířem a spisovatelem Josefem Čapkem. Byl autorem mnoha žánrů (detektivní, sci-fi, společenský, psychologický, satirický, cestopisný, populárně-naučný, pro děti a další), vynikajícím novinářem, překladatelem francouzské poezie, morálně silnou osobností; úspěšný byl i ve světě (jako první Čech se prosadil i na newyorské Broadwayi s hrou *R.U.R.*); mnoho jeho děl bylo zfilmováno, podle *Věci Makropulos* napsal známou operu Leoš Janáček.

Před 95 lety, **14. 1. 1925**, se narodil japonský spisovatel **Jukio Mišima** († 1970), z jehož obsáhlého díla prozaického a dramatického vyšly česky knižně zatím pouze romány *Zlatý pavilon* a *Zpověď masky*.

Před 420 lety, **17. 1. 1600**, se narodil **Pedro Calderón de la Barca** († 1681), básník a dramatik španělského „zlatého věku“, autor her *Život je sen*, *Velké divadlo světa*, *Dcera vzduchu*, *Dáma skřítek*, *Zázračný mág*, *Falešný astrolog* a mnoha dalších.

Před 70 lety, **21. 1. 1950**, zemřel britský spisovatel a novinář **George Orwell** (* 1903), autor proslulých děl *Farma zvířat* a 1984 a řady dalších

(*Barmské dny*, *Farářova dcera*, *Hold Katalánsku*, *Nadechnout se* aj.); česky vyšly též jeho eseje a deníky.

Před 90 lety, **23. 1. 1930**, se narodil anglický písničkář, básník a dramatik z ostrova Svata Lucie **Derek Walcott** († 2017), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1992); v češtině vyšel výbor z jeho básní *Hostina života*.

Před 55 lety, **24. 1. 1965**, zemřel britský politik, státník, historik a spisovatel **Winston Churchill** (* 1874), premiér Velké Británie v letech 1940–1945 a 1951–1955, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1953), autor šestisvazkové knihy *Druhá světová válka* a mnoha dalších děl.

Před 85 lety, **28. 1. 1935**, se narodil britský spisovatel **David Lodge**, autor oblíbených humoristických univerzitních románů *Hostující profesori* a *Svět je malý*.

První knihovní zákon – 100 let: Jihočeský kraj s. 454–461

← Členové první knihovní rady písecké veřejné knihovny, která byla ustavena podle prováděcího nařízení ke knihovnímu zákonu z roku 1919 a poprvé se sešla v lednu 1920

Dnešní Městská knihovna Písek (tehdy Lidová knihovna Palackého, resp. Veřejná obecní knihovna Palackého) sídlila v letech 1908–1934 v přízemí budovy v Tylově ulici ↓

Foto: archiv MěK Písek

↑ Sídlo Městské knihovny a čítárny v Táboře na přelomu 20. a 30. let minulého století

Foto: archiv JVK v Českých Budějovicích

↑ Veřejná obecní knihovna v Planá n. Lužnicí vznikla v roce 1923 a byla nejprve umístěna v prvním patře zdejší obecné školy (škola sídlila v budově před kostelem)

Foto: archiv MěK Planá n. Lužnicí

Obálka Seznamu knih Veřejné knihovny města Českých Budějovic z roku 1926 →
Obr.: archiv JVK v Českých Budějovicích

↑ Vpravo v popředí tehdejší škola v Jarošově n. Nežárkou, kde s největší pravděpodobností před sto lety sídlila i knihovna, protože v té době byl knihovníkem řídící učitel Rudolf Emmer (ve stejné budově sídlila i v letech 1960–1999); vpravo vzadu v hostinci U Skálů byla 10. 1. 1886 slavnostně založena první veřejná knihovna v obci

Foto: archiv Pravdovy knihovny Jarošov n. Nežárkou

Dnešní Knihovna Augustina Dubenského v Borovanech střídavě působila v sousedním domě vedle budovy barokní radnice ← nebo v budově bývalého kláštera augustiniánů ↑, kde od roku 2008 v prvním patře má i své současné sídlo (historická foto)

Foto: archiv Knihovny Augustina Dubenského

Váženým čtenářům,
autorům
a spolupracovníkům,

na sklonku roku 100. výročí
vydání prvního knihovního zákona
a na prahu 72. ročníku časopisu

čtenář

krásné vánoční svátky
a šťastný a úspěšný
nový rok 2020

přejí

redakce časopisu

a jeho vydavatel
Středočeská vědecká knihovna
v Kladně

